

Fåglar i Västerbotten

Årg 49 Nr 1 2024

Västerbottens ornitologiska förening

Innehållsförteckning:

3	Ledaren <i>Christer Olsson</i>		<i>Andreas Garpebring, Umeå Christer Larsson, Holmsund Anna Hallmén, Nordmaling</i>
4	Byggande av vindkraftsparker <i>Ulf Skyllberg</i>	37	Holmöarna inventeras för tredje gången
20	Den stora världsdelskampen <i>J-M Roberge</i>		<i>Lena Bondestad, Anders Arnell, Uno Skog, Christer Olsson, Ritu Andersson, Erik Owusu-Ansah</i>
28	De riktiga stora ugglrundornas tidevarv <i>Johan Elmberg</i>	40	Verksamhetsberättelse <i>Bertil Strömberg</i>
33	Verksamheten på Stora Fjäderäggs fågelstation 2023	48	Ume birdrace <i>Åsa Granberg</i>

Västerbottens Ornitologiska Förening

Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) är en fristående regionalförening under BirdLife Sverige. En lokal fågelförening finns för närvarande i Umeå, Umeå Fågelförening (UFF). VOF arbetar för att främja fågelskydd och flågelstudier i Västerbottens län samt att bidra till ökad kontakt mellan personer med fågelintresse. Som medlem i VOF får du två nummer per år av tidskriften Fåglar Västerbotten samt den årliga Fågelrapporten (en sammanställning av årets fågelobservationer i Västerbotten). Du blir dessutom automatiskt medlem i befintliga lokalföreningar samt i BirdLife Sverige. Medlemskap löses genom att sätta in vår medlemsavgift (fullbetalande) 200 kr, för ett tillägg av 50 kr fås familjemedlemskap för alla boende på samma adress och då får man en gemensam tidning för hela hushållet. Ungdomar upp till 18 år betalar halva medlemspriset, 100 kr. Inbetalning av VOF:s medlemsavgift sker till BirdLife Sverige plusgiro: 19.94 99-5. I samband med din postgirobetalning skriv namn, adress, email och om du vill ha medlems-tidningen Fåglar i Västerbotten i meddelandefältet.

Bidrag

Bidrag till VOFs fågelskyddsprojekt, artprojekt, ringmärkningsverksamhet på Stora Fjäderägg eller vid Umedeltats Fältstation mottages med stor tacksamhet. Bidragen kan sättas in på VOF:s plusgirokonto 1 29 11-4. Glöm inte att skriva till vad som bidraget avses samt ange namn och adress. Tack på förhand!

VOF: s styrelse

Bertil Strömberg (ordförande)
Lövöudden 150, 913 33 Umeå,
tel: 070-656 09 82
bertil.stromberg@eidola.se

Christina Adolfsson, (kassör)
Stöcksjö Asarvägen 37
905 80 Umeå
tel: 070-591 51 78
christina.adolfsson@umu.se

Dag Österlund (webansvarig och
medlemssekreterare)

Rolf Segerstedt (sekreterare)
Chreister Olsson (ledamot)
Jan-Erk Wallin (ledamot)
Per-Olof-Nilsson (suppleant)
Jack Lysholm (suppleant)

Samtliga i styrelsen kan nås
genom att skicka ett e-mejl till:
vofstyrelsen@gmail.com

Ledare

När detta skrivs i mitten av februari ligger sträng kyla fast förankrad över hela länet. SMHI meddelar att norra Norrland haft fyra månader i rad (oktober, november, december och januari) med månadsmedeltemperaturer signifikant under de normala. Vi som är lite mer intresserade av vädret, vet att klimatförändringar mäts i 30-årsperioder och att den senaste påbörjades år 2020. Låt oss därför inte driva några långtgående resonemang om att den globala uppvärmningen är en bluff eller dylikt; tvärt om har många länder på vår jord haft temperaturer som stadigt legat över de normala under senare tid.

Dock har vi på flera håll i länet noterat vädrets kortsiktiga konsekvenser för fågelfaunan: döda blåmesar, talgoxar och domherrar har rapporterats från flera håll i länet i dödsorsaker som starkt indikerar att kylan är boven i dramat på ett eller annat sätt. Trots den hårda vintern har Ume bird race genomförts, tappert nog i 27-gradig kyla och med 25 deltagande lag. När det var dags för Skellefte bird race en vecka senare hade temperaturen tacknämligt nog stigit åtskilliga grader.

Under det senaste året har vi allt oftare nåtts av de goda nyheterna om att den hårt trängda tretåiga hackspetten blivit en fågelart som

Christer med en vitryggig hackspett-hona. Foto: Petra Sjödin

skogsbruket, vare sig de vill eller inte, numera måste ta hänsyn till. Detta har på kort tid medfört att stora arealer av äldre granskogar sparats i vårt län. Denna doldis till fågel är plötsligt en snackis bland skogsbrukets företrädare. Jag lyfter på bästa skådarkepsen och bugar för alla dem som nu är ute och letar i kvarvarande gammelgranskog efter den tretåiga och dess spår i träden samt driver debatten i rätt riktning.

Till sist ett hjärtligt tack till alla dem som hörsammat min vädjan om fler insända 30 artiklar till vår tidning. Som ni märker ligger läsekretsen i princip helt och hållet bakom innehållet i detta nummer.

Christer Olsson

Foto: Lars Edenius

Byggandet av vindkraftsparker i Norra Kvarken

I egenskap av remissinstans för miljöärenden får Västerbottens ornitologiska förening in åtskilliga skrivelser som ska bevakas ur fågelsynvinkel. Ganska många av dem lämnas utan mer genomgripande synpunkter från föreningens sida. När det för mer än ett år sedan började komma in remissärenden som avsåg byggande av stora vindkraftsparker ute i Norra Kvarken, fick föreningen kalla fötter och insåg snabbt att här finns ärenden som kräver det yttersta av våra insatser och kunskaper. Ulf Skyllberg, ledande inom föreningen i ämnet kustrelaterade fågelsträck, fick ansvaret för att utforma skrivelserna. I denna artikel får vi ta del av hans remissvar, som samtidigt är en synnerligen god vägledning i var, när och hur man som fågelskådare får ut det mesta av att skåda fågelflyttning kring Norra Kvarken.

Yttrande från Västerbottens ornitologiska förening i tillstånds-ärendet enligt 9 kap. miljöbalken, avseende Aurum Vindkraftspark.

Sammanfattning

Västerbottens ornitologiska förening (VOF) motsätter sig ansökan att etablera 147 stycken vindkraftverk belägna inom Aurum Vindkraftspark (Västerbottens län) med motiveringen att de två delområden där parken planeras såväl vår som höst nyttjas av internationellt sett mycket höga antal sträckande sjöfåglar och landfåglar. Beräkningar baserade på 30 års fågelstudier (1994 – 2022), omfattande totalt 11 420 observationstimmar höst och 8 260 timmar vår av totalt 1 600 000 sträckande sjöfåglar visar att ett ”normalår” passerar 40 000 och 70 000 sjöfåglar genom Västra Kvarken på våren och 70 000 – 120 000 på hösten. Goda sträckbetingelser kan resultera i det dubbla antalet, vår som höst. Variationen mellan år beror i huvudsak på rådande vindförhållanden. Dessa höga numerärer gör Västra Kvarken till en av Europas viktigaste flyttleder för fågelgrupper som lommar, svanar, gäss, simänder, dykänder, vadare, måsfåglar och labbar. Storlommar, arktiska vadare (myrspov, kustpipare, kustsnäppa) och labbar sträcker genom Västra Kvarken i högre antal än i någon annan region i Sverige.

Sträckets geografiska fördelning

från Västerbottenskusten och utåt havet är väl känd under olika vindförhållanden och VOF gör bedömningen att en majoritet av de sjöfåglar som räknats på sträck genom Västra Kvarken (och som därmed ingår i den sammanställning som redovisas här) passerar genom båda eller åtminstone ett av Aurums föreslagna två delområden. Detta gäller både under våren och under hösten. Enligt VOF kan vindparken knappast vara mer olyckligt placerad. VOF förvånas över att kontakt inte tagits med ornitologer som har kännedom om sträckkorridorerna genom området innan planerna tog form. Påståendet i samrådsunderlaget, att koncentrationen av sjöfågelsträcket skulle vara högst vid Bjuröklubb är felaktigt. VOF vill särskilt framhålla det dräpdrag planerade vindparker i Norra Kvarken kan innebära för det europeiska beståndet av storlom. VOF bedömer att minst 40 000 storlommar sträcker genom Norra Kvarken varje vår, vilket är en betydande del av hela världspopulationen (Europas population beräknas till ca 50 000 par). Under perioder med ostvindar förskjuts sträcket till ett stråk som löper längs Västerbottenskusten. Under goda sträckdagar har 2 000 – 6 000 storlommar räknats, och en stor majoritet av dessa bedöms passera igenom båda Aurums delområden. Lommar är tunga sjöfåglar som har en karakteristisk rak flykt med hög vingfrekvens, vilket gör att de behöver en lång väjningsradie inför

annalkande vindkraftsparker. De kräver en lång sträcka av öppet vatten för att kunna lyfta och det kan ta en kilometer eller mer innan de når sin flyghöjd.

VOF befarar att placeringen av Aurum riskerar att kraftigt decimera det europeiska beståndet, vilket skulle vara ett direkt brott mot EU:s lagstiftning (Fågeldirektivet). Norra Kvarken utgör en av Sveriges viktigaste s.k. ”flaskhalsar” för sträckande landfåglar som häckar i norra Skandinavien. VOF beräknar att ca 15 000 tranor sträcker ut mot SO mot Finland varje höst, och att ca 10 000 återkommer samma väg (mot NV) under vårsträcket. Utifrån radarstudier utförda under flera år, bedömer VOF att vindparken Aurum i princip fullständigt blockerar den huvudsakliga sträckleden för tranornas höststräck över Norra Kvarken. Under hösten genomför majoriteten av tranorna en ca 80 – 120 km lång aktiv flykt över havet. Många sträcker ut över berget Valstuten och ön Vänskär i norr, de fortsätter öster om Holmöarna och in över Björköarkipelagen norr om Vasa i Finland. Denna passage är mycket krävande och VOF befarar att den ”vägg” av vindkraftverk som tranorna träffar på ute till havs, om Aurum byggs, kan få förödande konsekvenser. Inte minst under väderbetingelser med begränsad sikt. Notera att tranorna måste flyga aktivt över ett kallt havsvatten, som ger en betydligt sämre lyftkraft än

över land. Under havspassagen finns ingen landmassa (öar) att termikflyga över för att samla krafter.

VOF vill understryka att det saknas kunskap om landfåglares förmåga att väja för vindturbiner till havs, och VOF befarar att flockar med utmatade fåglar kan resultera i omfattande kollisionsolyckor. Under våren ligger tranornas sträckkorridorer något mer förskjutna söderut, och många flockar väljer att ta termik över norra delen av Holmöarna (då vädret tillåter). Aurums södra delområde kommer att påverka de tranor som sträcker in norrut från Holmön, vilket i sydvind kan vara merparten av sträcket. Norra Kvarken samlar en större numerär sträckande fjällvråkar än någon annanstans i världen. Under våren

Foto: Tommy Magnusson

beräknas mellan 1 500 och 4 000 fjällvråkar (populationens storlek varierar med gnagartillgången) sträcka in från Finland över Norra Kvarken. Liksom tranorna utnyttjar fjällvråkarna olika sträckkorridorer beroende på vind. Det södra delområdet inom Aurums vindpark kommer effektivt att stänga av det nordliga stråk som fjällvråkar nytt-

jar via norra Holmön (både vår och höst) under dagar med sydvind (vår) och NV-vind (höst). Hundratals fjällvråkar kan under en sträckäsöng tvingas passera Aurum, och i likhet med tranorna så utsätts de för stor kollisionsrisk. Placeringen av vindparken är enbart med denna art i åtanke, orimlig.

Ett omfattande sträck av tättingar och vadare passerar Norra Kvarken från Finland till Sverige under våren. I huvudsak sker detta sträck nattetid och kunskapen är därför väldigt begränsad om var sträckkorridorerna ligger. Troligtvis sker sträcket på bred front i mörkret. Baserat på rastande fåglar längs kusten från Hörnefors till Lövsånger, samt observationer av visuellt sträck under kvällen, bedömer VOF att arter som ljunpipare, grönben, gluttsnäppa, brushane, dvärgbeckasin och myrnsnäppa sträcker i tusental över N Kvarken och riskerar att förolyckas i mörkret. För flera av dessa arter är Norra Kvarken den viktigaste sträckvägen in till häckområdena på Nordkalotten. VOF bedömer att fler än 15 000 snösparvar (häckande i huvudsak på Grönland), fler än 10 000 blåhakar (häckande i N Skandinavien) och minst 5 000 lappsparvar (häckande i N Skandinavien) sträcker över Norra Kvarken. Studier visar att tättingar kan kollidera med master, fyror och så vidare under natten och massdöd har rapporterats av bland annat lappsparv i Nordamerika.

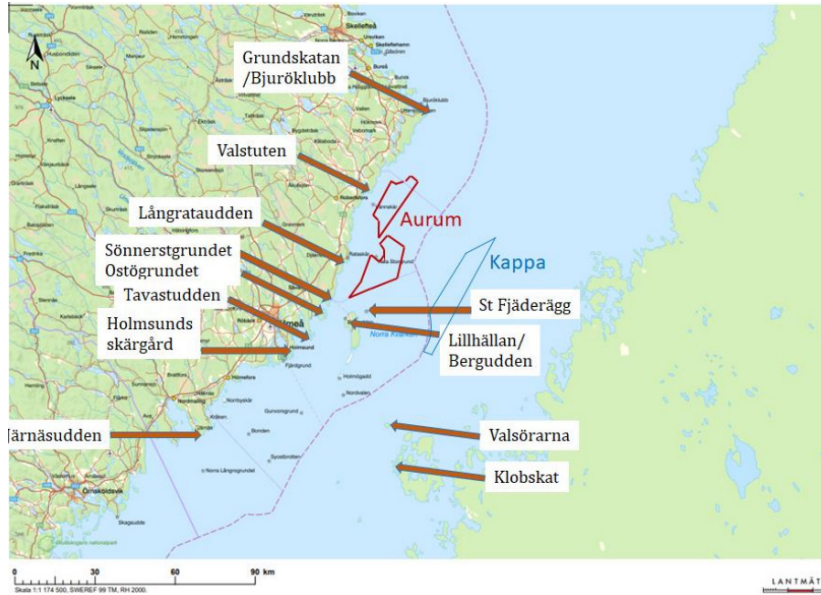
Myndigheter måste beakta de kumulativa effekterna av samtliga föreslagna vindkraftsparker som nu planeras i Norra Kvarken, både på svenskt och finskt territorialvatten. De kumulativa, negativa effekterna såsom dödlighet och störning orsakade av många vindkraftverk i en park och dessutom många parker placerade intill varandra, måste så långt möjligt begränsas. Naturligtvis borde sådana etableringar helt undvikas inom internationellt viktiga flyttfågelstråk såsom Norra Kvarken.

VOF har uppmärksammat Naturvårdsverket på att sträcket genom Norra Kvarken är en fråga för både Sverige och Finland. Detta eftersom fåglarna som sträcker genom regionen under ett visst år kan passera på den svenska sidan och nästa år på den finska. VOF efterfrågar att Naturvårdsverket tar sitt ansvar i frågan, som rimligen innefattar en kunskapsinhämtning om omfattningen av det totala sträcket genom Norra Kvarken. Det kan endast göras genom att data från både den svenska och finska sidan av Norra Kvarken sammanställs och beaktas. Så här långt har vi inte fått något klart svar på frågan om när och hur det skall kunna ske. Det finns ett krav på s.k. ESBO-samråd när en vindkraftsetablering berör två eller fler nationers intressen. I e-mail från handläggare vid Naturvårdsverket har VOF fått följandesvar: ”Om

vindparker långt ute till havs även berör andra nordiska länder så ska också ett så kallat ESBO-samråd genomföras. Om parken ligger på den svenska sidan ansvarar Naturvårdsverket för att samordna ett sådant samråd. Då får organisationer och myndigheter i angränsande länder möjlighet att tycka till om den planerade etableringen.”

Redovisning av metoder, resultat och diskussion kring bevakning av sjöfågelsträcket längs kusten av Västra Kvarken

Medlemmar av Västerbottens Ornitologiska Förening (VOF) har sedan 1970-talet bevakat sjöfågelsträcket längs Västra Kvarken från Bjuröklubb/Grundskatan i norr till Järnäsudden (Ång) i söder. Under de

Figur 1. Observationslokaler med regelbunden bevakning av sträcket av sjöfåglar och landfåglar längs med och över Västra Kvarken 1994 – 2023. På Holmön har Lillhällan/Berguddens fyv bevakats regelbundet, medan Stora Fjäderägg varit sporadiskt bevakad. På Valsörarna och Klobskat bedriver VOF:s systemorganisation Ostrobothnia Australis bevakning av sträcket i Östra Kvarken, främst under våren. Lokalen Valstuten bevakades under några år för att utreda transträckets storlek och riktning över Norra Kvarken. De föreslagna vindparkerna Aurum och Kappa är schematiskt inlagda i kartbilden. Med Västra Kvarken avses i princip den västra delen av Norra Kvarken, men sträcket som vi kan observera sträcker sig under gynnsamma väderomständigheter maximalt ca 10 km ut, mer normalt 5 – 7 km ut från fastlandskusten. Avståndet till Holmöarna från fastlandet är som kortast 6,5 km.

första decennierna var bevakningen sporadisk, men efter 1988 – 1990 då Sönerstgrundet norr om Umeå var systematiskt bevakat under förmiddagarna i maj månad (organiserat av Gustaf Egnell), har bevakningen varit mer regelbunden. Höststräcket sammanställdes av Per Hansson åren 1994 – 1997, och därefter har sträcket rapporterats i den internetbaserade sträckdatabas som Per Hansson och Ulf Skyllberg utvecklat i samarbete med Sveriges Lantbruksuniversitet (Peter Lidström). Data för perioden 1994 – 2023 (höststräck) samt 1998 – 2023 (vårsträck) finns samlade i databasen. Dessa data har sammanställts av Ulf Skyllberg, och ligger till grund för den analys VOF gör av sträcket i denna inlägga. De viktigaste observationslokalerna, inklusive dem som varit mest bevakade, illustreras i Figur 1.

Generellt om det visuella sträckets förlopp i tid och rum i förhållande till väder och vind samt flyghöjder

Denna sammanställning handlar om det visuella sträcket, d v s det som kan iakttas under dagtid med kikare. Fåglar nyttjar i hög grad medvind för att minimera energiåtgången vid aktiv flyttning. För att ta hjälp av medvinden (som ökar i styrka med höjden) så stiger de ofta till högre höjder. Under soliga dagar med svaga till måttliga medvindar stiger de ibland till så höga höjder (> 1000 m) att vi helt enkelt har svårt

att se dem. Högtrycksdagar med soligt väder och svaga eller måttliga medvindar medför generellt mycket få fåglar i sträckprotokollen. Av denna anledning behandlas inte det sträcket här. Generellt kan vi säga att denna redovisning avser fåglar som nyttjat flyghöjder mellan 0,5 m och max 500 m.

Ledlinjer

Fåglar som flyttar dagtid nyttjar ledlinjer i landskapet, speciellt under förhållanden då de flyger på lägre höjd. Tydligt är att många sjöfåglar (exempelvis alkor, ändor, gäss och vadare) undviker att flyga in över land, såvida de inte måste (till exempel då de flyger över näs eller landtungor). Anledningen är enkel: om de måste rasta/vila (på grund av dålig sikt eller starka vindar) så lägger de sig helt enkelt på vattnet, eller slår ner på ett skär (vadare). Det betyder att de korrigerar sin kurs och följer kustlinjen, även om det betyder att de måste flyga snett mot eller rakt emot vinden. Sjöfåglar flyger således sällan eller aldrig in över land då de passerar Västra Kvarken utan håller sig i det sex kilometer smala sundet mellan fastlandet och Holmön. Längre passager av land görs vanligen i svaga vindar eller medvind på hög höjd. Av den anledningen ligger sjöfåglar och inväntar rätt vind för att göra längre passager in över land vid exempelvis Finska Viken (passage till Vita Havet), Skagerack (passage

av södra Sverige in i mellersta östersjön) eller Gävlebukten (passage av södra Sverige mot Västerhavet). På samma vis inväntar tranor och fjällvråkar i det längsta medvind för att passera Norra Kvarken från Finland till Sverige på våren, och från Sverige till Finland på hösten.

Avstånd

De sjöfåglar som vi observerar från våra observationslokaler (Figur 1) i Västra Kvarken passerar vanligen inom ett avstånd på 4 – 5 km ut från kusten. Flockar av större fåglar kan ibland identifieras på upp till 10 – 15 km, om de flyger högt i luftlager med mycket god sikt, men om vi skall försöka definiera det avstånd inom vilket vi kan upptäcka 80 procent av de sträckande fåglarna en dag med goda siktförutsättningar så hamnar vi uppskattningsvis på fem till maximalt sju kilometer. Under dagar då fåglar flyger lågt över vattnet (vanligen vid motvind), gör jordens krökning att vi inte kan se dem på längre avstånd än ca fem kilometer. Detta avstånd blir än kortare om det går vågor vilka fåglarna kan döljas bakom. Vid samtidig bevakning av lokaler på fastlandet, och på västra kusten av Holmön, har vi lärt oss att vi ofta missar fåglar och även mindre flockar av fåglar som passerar längre ut än ca fyra kilometer, under måttliga vindförhållanden. Sträcket av fjällvråk, som vanligen sker på höjder från alldeles över vattenytan upp till flera hundra

meter, är svårt att effektivt täcka in på avstånd längre än ca 3 – 4 kilometer. Det beror på att vråkarna flyger en och en och därmed är svåra att upptäcka. Ofta kan även sikten vara besvärande under april månad, då stora temperaturskillnader kan uppstå mellan kallt hav och varm luft från land.

Tranor som flyger på samma höjder som vråkarna, är lättare att upptäcka då de vanligen flyger i större flockar. För tranor kan vi därför räkna med att 80 procent av sträcket kan bokföras på upp till tio kilometers avstånd. Sträck av små tättingar är av samma orsaker ofta väldigt svårt att räkna (och identifiera till rätt art) på avstånd längre än ca två kilometer, medan de karakteristiska flockarna av ringduvor kan artbestämmas på långa håll (tio kilometer).

Tid på dygnet

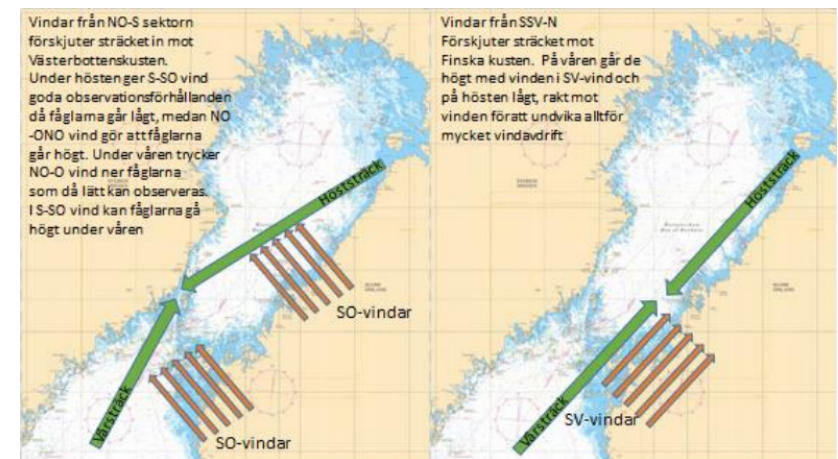
En del arter visar en mycket tydlig sträcktopp på morgonen, och ibland på kvällen, medan andra arter sträcker hela dagen. Typexempel på den första kategorin är storlommen som är en tung fågel med energikrävande flykt. Typiskt för det omfattande vårsträcket av arten är att det kulminerar 1 – 2 timmar efter soluppgången (kl. 5-6), för att sedan raskt avta till i det närmaste noll framåt åttatiden. Storlommen sträcker även i viss utsträckning några timmar innan solnedgången. Typexempel på fåglar som sträck-

er hela dagen är goda flygare som tranor, rovfåglar, måsfåglar och labbar. De senare har vi studerat närmare, och de sträcker med i stort sett samma intensitet med början strax efter gryningen till skymningen. Även arktiska vadare, simänder och arktiska gäss, som under hösten sträcker nonstop från Vita Havsregionen via Bottniska Viken, Norra Kvarken, Bottenhavet och ner mot Västerhavet och Atlantkusten sträcker hela dagen. Det tar ca tio timmar för dessa arter att tillryggalägga sträckan från västra Vita Havet till Norra Kvarken. Arktiska vadare (myrspov, kustsnäppa och kustpipare) anländer till Västra Kvarken ca kl. 06-07 på morgonen, lite beroende på vindstyrka och riktning, och sträcket kulminerar ofta någon timme senare. Detta stämmer med teorin att vadare bryter upp i

det sista skymningsljuset, och sedan flyger hela natten över norra Finland innan de tar sig in i Bottenviken framåt morgontimmarna. Flockar kan dock komma hela dagen, vilket indikerar att de kommer från olika uppbrottsplatser belägna från Vita Havet och österut.

Inflytande av väder

Det sträck som vi observerar genom Västra Kvarken styrs i hög grad av väder och vind. Under vårsträcket noteras de högsta antalen sjöfåglar i Västra Kvarken under dagar med vind från NO-S, medan höststräcket gynnas av SO-vindar. Vindar från västsektorn förskjuter sträcket över till finska sidan av Norra Kvarken vår som höst (Figur 2). Motvind eller sned motvind gör att fåglarna går lågt och nära den svenska kusten.

Figur 2. Vindens inverkan på sträcket genom Norra Kvarken och Bottenviken.

Sträckvägar i den större skalan

Vårfågeln flyger ofta långa sträckor under en dag och kan därför ha medvind i början av sin flyttsträcka (vilket vanligtvis är anledningen till att de ger sig i väg) och mer ogynnsamma förhållanden längre fram, under vägen till målet, exempelvis under passagen av Västra Kvarnen. Under våren kommer många sjöfåglar sannolikt främst från Östersjön på nordlig kurs in i Bottenhavet och Norra Kvarnen (Figur 3). Vid förhärskande måttliga SV-vindarna flyger de mitt i Norra Kvarnen, med en förskjutning in mot den finska kusten. Stora antal storlommar, ejdrar, sjöorrar, svärter, alfåglar och skrattmåsar räknas vid Kristinestad (till exempel Siipyn Torni), där den finska kusten sticker ut som ett knä, och där Norra Kvarnen börjar. Dessa fåglar pressas in mot den svenska sidan vid vindar från ostsektorn. Intressant nog så ger ostvindar stora mängder storlommar i Västra Kvarnen, men betydligt färre sjöorrar, svärter och alfåglar. Detta beror sannolikt på att storlommen i korta etapper tar sig den långa vägen genom hela Bottenhavet och Bottenviken (se resonemang nedan). Sjöorrar, svärter och alfåglar däremot har ett bestämt mål (Vita Havet), som de vill nå snabbt via en nonstop etapp. Denna företas i gynnsamma SV-vindar mot NO, som fåglarna sannolikt inväntar någonstans i södra Bottenhavet

och/eller norra Östersjön (dessa viktigaste rastplatser är i dagsläget okända). Mycket stora antal kan räknas från den finska sidan (fler än 50 000), oftast på kvällen, då flockarna sannolikt lättar från sina rastplatser i södra Bottenhavet. Detta beteende uppvisar samma arter i Finska Viken, där bra sträckväder inväntas utanför den finska kusten inför den långa sträckan över land till södra Vita Havet.

Eftersom sträcket pressas in mot Västerbottenskusten vid vind från ostsektorn, ökar antalet fåglar under vårsträcket ju längre norrut man befinner sig i Västra Kvarnen, det vill säga, att fler fåglar ses vid Grundskatan och Långrataudden, jämfört med lokalerna närmare Umeå. Det beror på att enbart sträck väster om Holmöarna (och över Holmöarna) kan ses från exempelvis Tavastudden och Ostögrundet, medan man vid Långrataudden och Grundskatan även kan se stråk som löper öster om Holmöarna, och som pressats in närmare kusten längre norrut. En annan storskalig sträckväg löper från Skagerack in över land (plats okänd) via Väneren (sträcket observeras tidvis i norra delen av sjön) och ut i Norra Bottenhavet i höjd med norra Ångermanland. Denna väg gissar vi är den väsentligaste för det stora antal av kustlabbar (och ett mindre antal bredstjärtade labbar) som sträcker genom Västra Kvarnen på

våren. Även arktiska vadare som myrspovar och kustsnäppor sträcker denna väg på våren. Dessa arter be-

rör därför den svenska sidan i högre grad än den finska sidan, även vid förhärskande SV-vindar.

Figur 3. Huvudsakliga sträckvägar in i Norra Kvarnen vår (blå pilar) och höst (bruna pilar). Exempel under vårsträcket är dykänder (sjöorre, svärta, alfågel), som sträcker via Östersjön (en del tvärs över södra Sverige), medan myrspovar och labbar flyger över land från Västerhavet till norra Bottenhavet, innan de går ut i Norra Kvarnen. Höststräcket från Vita Havet representeras av arktiska vadare (myrspov, kustpipare, kustsnäppa och kärnsnäppa), simänder (bläsänder och stjärtänder), dykänder (sjöorre och alfågel), arktiska gäss (vitkindad gås och prutgås) samt labbar (kustlabbar, bredstjärtad labbar och fjälllabbar).

Höst

Under hösten berörs Västra Kvarnen av ett betydande sträck av arktiska vadare (myrspov, kustpipare, kustsnäppa och kärnsnäppa), simänder (bläsänder och stjärtänder), labbar, och tidvis av dykänder (sjöorre och alfågel) samt arktiska gäss (prutgås och vitkindad gås). Detta sträck utlöses av vindar

från SO vid Vita havet och ibland längs tundran öster därom, och det passerar in i Bottenviken i trakten av Uleåborg. Ofta är ett lågtryck parkerat över mellersta Bottenhavet, vars SO-vindar förstärks av ett högtryck över nordvästra Ryssland. Vi bedömer utifrån när fåglarna anländer till Västerbottenskusten, att de bryter upp i skymningen vid Vita Havet, och sedan sträcker över

norra Finland under natten för att anlända till Bottenviken någonstans i höjd med Uleåborg (dit avståndet över land från Vita Havet är som kortast). Sträcket tvärrar sedan över Bottenviken in mot den svenska kusten norr om Holmöarna. Simultanbevakning av sträcklokaler längs hela Västerbottenskusten visar att sträcket genomgående passerar in mot den svenska kusten en bra bit söder om Grundskatan/Bjuröklubb. Endast undantagsvis ses betydande sjöfågelsträck vid Grundskatan på hösten. Ett typexempel på fördelningen mellan Grundskatan och sträcklokaler längre söderut är 9 september 2017, då Grundskatan var bevakad kl 7:30 till 15:30 och totalt 330 bläsänder noterades på sträck. Från Ostögrundet (se figur 1) räknade vi under samma tid minst 7 000 bläsänder (och 8 296 exemplar kl 5:20 – 13:15). Det var vid tillfället ostvindar (ca 7 m/s) i hela Bottniska Viken. Från lokalerna Ostögrundet och Sönerstgrundet ses ofta flockar dyka upp en bit norr om Holmön (ungefär vid sydspetsen av Aurums södra delområde), med NO riktning in mot den svenska kusten. Väl inne i sundet mellan fastlandet och Holmön kommer de som närmast vid Ostögrundet för att därefter ofta ta en sydlig kurs och passera på längre avstånd på lokalerna längre söderut. Vid skifte från ost- till sydvind så upplever vi att sträcket förskjuts ännu längre in mot kusten, och är vinden stark (minst 10 m/s) så kan det mesta av sträcket

ske inom bara någon eller några kilometer. Det beror på att fåglarna utsätts för större vindavdrift vid kraftig sidvind. Under hård sydvind pressas således sannolikt sträcket in mot kusten längre norrut, men endast undantagsvis så långt norrut att sträcket når några högre antal vid Bjuröklubb/Grundskatan.

Foto: Lars Edenius

Bevakningsgrad samt beräkning av totala antalet sträckande fåglar

Bevakning av sträcklokalerna har bedrivits på frivillig, ideell basis. Vi har lärt oss genom åren att för att få en långsiktig bevakning att fungera (under decennier), fungerar frivilliga initiativ betydligt bättre än att försöka organisera och styra bevakningen till vissa platser eller tider. Det senare kan fungera en tid men havererar snabbt. Eftersom frivillighet gör att bevakningen varierar, och att många lokaler kan vara bevakade samtidigt, krävs det att data som ligger till grund för en totalberäkning av sträcket korrigeras för dubbelräkningar.

Korrigerig för dubbelräkning

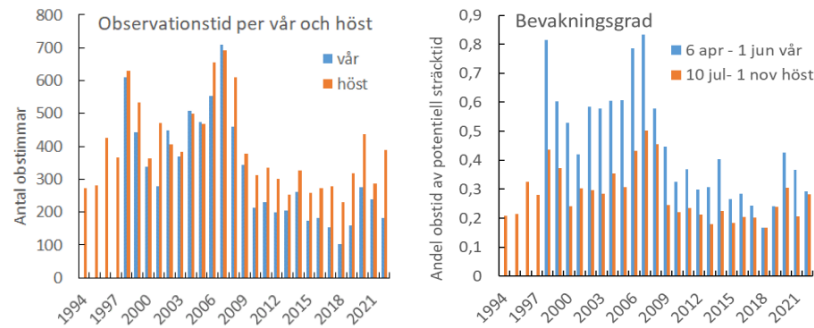
Sträck av labbar och vadare har generellt korrigerats för dubbelräkning på basis av passertider för individer eller flockar av fåglar. Många artgrupper av sjöfåglar (lommar, änder, gäss och vadare) flyger i svag vind eller sidvind med en genomsnittlig hastighet om ca 70 km/h. Det är den så kallade hastigheten i förhållande till luften ("air speed"). Till denna hastighet skall vindhastigheten adderas (i medvind) eller subtraheras (i motvind) för att ge den verkliga hastigheten i förhållande till marken ("ground speed"). Ofta kan lättidentifierade konstellationer av flockar följas under deras passage av flera olika observationslokaler, och utifrån dessa flockars uppmätta hastighet (klockade på två eller flera lokaler) kan dubbelräknade fåglar subtraheras. När individer eller flockar inte kunnat identifieras och försetts med en passertid har vi följt principen att låta den högsta summan för någon av de samtidigt bevakade observationslokalerna representera sträcket av en art under en viss tid. På så vis representerar de summor som redovisas ett minimum av sträckande fåglar under redovisad observationstid.

Total observationstid och totala antalet noterade sträckande fåglar

Den totala observationstiden för våren (1998 – 2023) är 8 301 timmar, och för hösten (1994 – 2023 till och med 17 oktober) 11 743 timmar. Notera att dessa timmar är korrigerade för dubbelräkning, det vill säga summan representerar den tid som någon enda sträcklokal varit bevakad. Totalt har vi haft bevakning av Västra Kvarken 20 044 timmar, motsvarande 835 hela dygn. Noterbart i Figur 4 är att bevakningsgraden var som högst under perioden 1998 – 2009, för att därefter ligga på en något lägre nivå efter 2010. Variationen i bevakningsgrad under vår och höst följer varandra ganska väl, vilket har att göra med att antalet personer som varit engagerade i sträckräkningen, vår som höst, varierat över tid. Efter en dipp runt 2018, har intresset för sträckräkning åter ökat något på senare år. Totalt har flera hundra personer bidragit till räkningarna under årens lopp, men den stora majoriteten av observationerna kan hänföras till ca ett 30-tal väldigt initierade sträckräknare. Handkikare (8 – 10x förstoring) och tubkikare (25 – 60x förstoring) har använts vid räkningarna.

Figur 4 syns på nästa uppslag

Figur 4. Antal observationstimmar vår (1998 – 2023) och höst (1994 – 2023 t o m 17 oktober), samt bevakningsgrad beräknat som andel observationstid i relation till ”potentiell sträcktid”. Den senare är för våren beräknad till kl 07:00 – 19:00 under perioden 6 april – 30 april, då fjällvråk och trana generellt passerar över Norra Kvarken, och kl 03:30 – 09:30 + 17:00 – 21:00 under perioden 1 maj – 1 juni, då sjöfågelsträcket dominerar. För hösten har ”potentiell sträcktid” beräknats som kl 06:00 – 20:00 under perioden 10 juli – 31 augusti, då främst vadare dominerar sträckbild, samt i medeltal kl. 06:30 – 15:30 för perioden 1 september – 5 november då de flesta övriga sjöfåglar har sin sträckperiod. Det betyder att summan ”potentiell sträcktid” blir 620 timmar på våren och 1 307 timmar på hösten. Som framgår av figuren, är bevakningsgraden högre under den relativt korta sträcktiden under våren.

Beräkning av det totala antalet sträckare genom Västra Kvarken

Utifrån sträckdata och bevakningsgrad, kan det totala antalet fåglar som vi teoretiskt sett bör ha kunnat observera om vi varit ständigt närvarande vid kusten, beräknas. Om hänsyn tas till den huvudsakliga sträcktiden för en specifik art (vi använder begreppet ”potentiell sträcktid” som den tid på dygnet och under året då arten i fråga i huvudsak sträcker), kan vi kompensera för de dagar som vi inte kunnat bevaka sträcket. Det bakomliggande antagandet bakom beräkningen är att de dagar vi haft bevakning i

genomsnitt haft samma intensitet på sträcket som de dagar vi inte bevakat sträcket. Det kan vid en första anblick låta som ett svagt antagande eftersom vi följer väderutvecklingen och försöker vara ute under bra väderbetingelser för sträck, varför en uppräknad till potentiell sträcktid borde kunna resultera i en överskattning av sträcket. Men man skall då komma ihåg att observationstiden gäller all bevakning av sträck, såväl över land som över hav. Vi bedömer att ungefär en lika stor del av observationstiden gäller sträck över land, som sträck över hav.

Eftersom sträck över land gynnas av västvindar (som trycker tätningar och rovfåglar ut mot Västerbottenskusten från inlandet), är vindarna gynnsamma för sträck över land, men inte över havet. Vi gör således bedömningen att bevakningsgraden under en specifik arts potentiella sträcktid mycket väl representerar dagar med både hög, intermediär och låg sträckaktivitet. Totalsummor erhålls därför genom att multiplicera bevakningsgraden av potentiell sträcktid med antalet observerade fåglar för en specifik art. Den uppräknade summan för en viss artgrupp kan sedan adderas till uppräknade summor för andra artgrupper, för att i slutändan ge en skattning av det totala antalet sjöfåglar, tranor samt fjällvråkar som passerar Västra Kvarken.

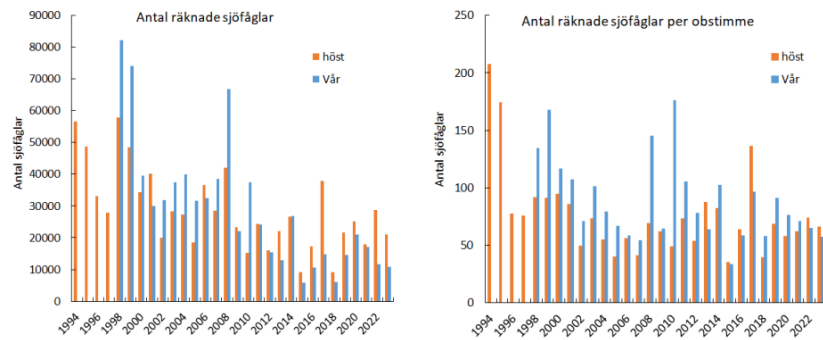
Felkällor som leder till underskattning av det verkliga antalet sträckande fåglar

Notera att denna uppräknade summa av det totala sträcket genom Västra Kvarken sannolikt är en betydande underskattning, då beräkningen baseras på observationer gjorda inom en ”korridor” på ca fem kilometer ut från kusten och inom en sträckhöjd under maximalt 3 till 500 meter. Bara inom denna begränsade zon upptäcker vi sannolikt inte mer än maximalt 80 procent av fåglarna (att döma av de jämförelser vi återkommande gör av observationer på lokaler med samtidig bevakning).

Vi vet också att antalet observationer ökar med antalet observatörer på en lokal, åtminstone upp till 4 – 5 personer. Notera att vid många tillfällen är det en ensam observatör som bevakat en observationslokal, varför bara den ”faktorn” gör att de siffror som redovisas är betydande underskattningar.

Sträcket i hela Norra Kvarken-regionen – Naturvårdsverkets ansvar

För att erhålla en korrekt bild av sträcket i hela Norra Kvarkenregionen skall till sträcket genom Västra Kvarken adderas de sträck som går närmare den finska kustlinjen, samt det överblickbara sträcket i de centrala delarna av Norra Kvarken. Detta totala sträck (som alltså är tämligen okänt) är av stor betydelse eftersom fåglarna under sin livscykel, beroende på vindar under olika år, sannolikt utnyttjar flyttkorridorerna såväl längs svenska, som finska kusten, som mitt i Norra Kvarken. Vid anläggandet av en stor vindkraftspark i Västra Kvarken (eller i andra delar av Norra Kvarken) måste därför det totala sträcket genom Norra Kvarken beaktas. VOF har krävt att Naturvårdsverket tar sitt ansvar i frågan, som rimligen innefattar en kunskapsinhämtning av omfattningen av det totala sträcket genom Norra Kvarken. Det kan endast göras genom att data från både den svenska och finska sidan av Norra Kvarken sammanställs

Figur 5. Antal räknade sjöfåglar på sträck genom Västra Kvarnen, vår: 1998 – 2023, höst: 1994 – 2023 (t o m 17 oktober), samt antal räknade sjöfåglar per observationstimme. Fördelningen av de räknade 1 619 981 sjöfågeln mellan olika år framgår av figur 5. Vi kan se att när hänsyn tas till antalet observationstimmar; utjämnas variationen av antalet sträckande sjöfåglar i viss mån. Ändå kvarstår stora variationer mellan olika år, vilket i hög grad förklaras av väder och vind. Vi kan även se att sträckets totala omfattning är ganska likartad för vår och höst. Trots detta är artsammansättningen olika mellan de två säsongerna. Storlommar, dykänder och måsar dominerar antalsmässigt på våren, medan arktiska vadare, simänder och dykänder dominerar på hösten.

och beaktas. Så här långt har vi inte fått något klart svar på frågan från myndigheten om när och hur det skall kunna ske.

Det finns ett krav på så kallat ESBO-samråd när en vindkrafts etablering berör två eller fler nationers intressen. I e-mail från handläggare vid NV har VOF fått följande svar: ”Om vindparker långt ute till havs även berör andra nordiska länder så ska också ett så kallat ESBO-samråd genomföras. Om parken ligger på den svenska sidan ansvarar

Naturvårdsverket för att samordna ett sådant samråd. Då får organisationer och myndigheter i angränsande länder möjlighet att tycka till om den planerade etableringen.” Utifrån det ovan anförda om fåglarnas sträckvägar, anser VOF att ett sådant samråd är ett krav i detta ärende. Nedan följer en genomgång av sträckets numerär för ett antal viktiga artgrupper, samt summering av det totala sträcket genom Västra Kvarnen vår och höst.

Sträckets totala omfattning vår och höst

Åren 1994 – 2023 (höst) samt 1998 – 2023 (vår) har totalt 1 619 981 sjöfåglar, 45 885 rovfåglar, 120 206 tranor, 169 731 ringduvor samt 2 310 802 tättingar observerats. Totalt har vi räknat 4,1 miljoner fåglar på sträck förbi Västra Kvarnen. Fjällvråk är den rovfågel som sträcker i stora antal över Norra Kvarnen. Övriga rovfåglar sträcker i betydligt högre grad längs den svenska kusten, och kommer därför att beröras i mindre utsträckning av den planerade vindkraftsparken. Vi har därför valt att inte beröra andra rovfåglar än fjällvråken i denna skrivelse. Ringduvor sträcker uteslutande längs den svenska kusten, medan en hel del

tättingar sträcker över Norra Kvarnen till och från Finland. Vi kommer därför att behandla några tättingar som kan komma att påverkas i hög grad av vindkraftsetableringar i Norra Kvarnen, för att exemplifiera detta mindre kända sträck.

Foto: Nina Ekenberg

Foto: Niklas Andersson

Den stora världsdelskampen

Del 1: Skrikorna

Ända sedan Leif Eriksson med kompanjoner koloniserade (typ) den amerikanska kontinenten har samma grundläggande fråga gäckat ornitologerna: Är Nordamerika eller Europa den bästa fågelkontinenten? Syftet med denna artikelserie är att genom djupgående komparativa analyser ge ett definitivt svar på denna fråga.

Två fågelfaunor

Oavsett vid vilken ålder man började skåda fåglar ”på riktigt” bär vi fågelintresserade med oss fågelminnen från barndomen. För min del handlar det om varma sommarnätter med islomsrop, höstmornar med överflygande snögäss på väg till busshållplatsen, skidturer i sällskap av amerikanska talltitor och den årliga väntan på vandringsstrastparet som år efter år byggde sitt bo på väggglampan vid ytterdörren.

Jag växte upp i provinsen Québec i östra Kanada. Vi bodde i gränstrakterna mellan den nemorala skogen som domineras av sockerlönn, gulbjörk och bok och den boreala skogen där olika granarter härskar. Fågelskådandet tog fart när jag på min åttonde födelsedag fick min första fågelbok: den klassiska ”Robbins”-guiden. Först då fick jag upp ögonen för den mångfald av

fågelarter som fanns därute och bara väntade på att utforskas. Döm om min förvåning när jag insåg att alla större rovfåglar som jag hade sett hemma vid sjön inte var vithövdade havsörnar; de flesta visade sig vara fiskgjusar och olika vråkarter!

Som ung vuxen tog jag år 2001 det stora steget över Atlanten till Sverige. Som alla invandrare bär jag med mig ett stort minnesbagage från hemlandet. I mitt fall handlar det mycket om naturen, där fåglarna har en speciell plats.

Det finns ett antal väsentliga skillnader mellan den nordeuropeiska och den nordamerikanska fågelfaunan, med ett antal unika familjer som bara förekommer på ena kontinenten. Ändå kan man inte låta bli att förundras över likheterna. Vissa arter – särskilt de som har en arktisk eller nordboreal utbredning – finns på båda kontinenterna. Det

gäller flera ugglor, såsom hökuggla, lappuggla och pärluggla. Andra gemensamma nordboreala arter är exempelvis sidensvans, gråsiska, tallbit, korp, fjällvråk och dalripa. Det gäller flera ugglor, såsom hökuggla, lappuggla och pärluggla. Andra gemensamma nordboreala arter är exempelvis sidensvans, gråsiska, tallbit, korp, fjällvråk och dalripa.

Men det som är riktigt spännande är att se alla ekologiska motsvarigheter som finns mellan kontinenterna. I många fall rör det sig om arter ur samma släkte, men det finns också flera exempel på ekologiska motsvarigheter som tillhör olika släkten, dock oftast inom samma familj.

Det officiella syftet med denna artikelserie är att presentera olika artpar som utgör ekologiska motsvarigheter med en representant i vardera Västerbotten och Québec. Det riktiga och ultimata syftet är såklart att sätta i gång en tävling för att avgöra vilken av Europa eller Nordamerika är den bästa fågelkontinenten.

Under det senaste vintern har det varit ovanligt mycket nötskrikor i farten i Västerbotten. Därför tänkte jag att det vore lämpligt att börja med just skrikorna. Skrikor hör till familjen kråkfåglar (Corvidae). Familjen har sitt ursprung i Australien, varifrån den spred sig till Sydostasien och sedan Europa och

Nordamerika. Skrikorna utgör en heterogen grupp med ett tiotal släkten i världen. Här fokuserar vi på två artpar: lavskrika – grå lavskrika och nötskrika – blåskrika.

Lavskrika vs grå lavskrika

Släktet *Perisoreus* har troligen uppkommit i Eurasien och sedan spridit sig till Nordamerika. Det finns endast tre representanter för släktet i världen: lavskrika (*Perisoreus infaustus*), grå lavskrika (*P. canadensis*) och sotlavskrika (*P. internigrans*). Den sistnämnda är endemisk till Kina och upptagen som sårbar på IUCN:s globala rödlista. Lavskrika och grå lavskrika har mycket stora utbredningsområden som sträcker sig tvärs över de boreala delarna av Eurasien respektive Nordamerika.

Lavskrika och grå lavskrika är två karismatiska fågelarter. På flera sätt liknar de jättestora versioner av titor, både vad gäller kroppsformen, den mörka hättan och deras sätt att klänga bland grenar när de födosöker. Likheten framgår av de franska namnen för lavskrika och grå lavskrika: ”mésangeai imitateur” respektive ”mésangeai du Canada”, där första delen är en sammanslagning av orden ”mésange” (tita eller mes) och ”geai” (skrika).

Lavskrika (vänster) och grå lavskrika (höger). Den grå lavskrikan bär ringar, troligen i ett försök att se lite färggladare ut. Foto: Estormiz (lavskrika) och M. Lewandowski (grå lavskrika).

I fråga om dräkt är det utan tvekan lavskrikan som förtjänar flest stilpoäng, med sina vackra roströda-orangefärgade nyanser på stjärten, gumpen, buken och vingknogarna. I jämförelse är grå lavskrika urtråkig med sina fyra-fem nyanser av grått, i paritet med sitt fantasilösa svenska namn. En intressant fråga är huruvida lavskrikans färger är en anpassning som skulle ge bättre kamouflage i eurasiatiska boreala skogar, där tallen på flera håll är ett viktigt inslag. Tallens glansbark har ju orange färg som liknar den hos lavskrikan, medan de träarter som finns inom grå lavskrikans utbredningsområden (i östra Kanada främst svartgran, balsamgran och banksianatall) saknar sådana varma färger. Visst kan man hävda att grå lavskrika också är skickligt kamouflerad ”på sitt sätt”, men man vinner inte direkt några poäng hos skådarna på att vara färglös.

Gemensamt för båda arterna är att de – som små söta bevingade labradorvalpar – är experter på att lisma, i hopp om att få en gratis godbit. Här drar de nytta av sina stora svarta ögon, snälla ansiktsuttryck och fluffiga fjäderdräkter. Har man tur kan man locka dem att landa i handen, på huvudet eller varför inte på vapenpipan. Om lavskrikan själv får välja blir det eldgrillad falukorv, medan grå lavskrika brukar nöja sig med billiga amerikanska varmkorvar som kan innehålla spår av kött. Men den allmänna uppfattningen till trots kan lavskrikorna faktiskt äta annat än korv. Nej, de äter inte lavar! Däremot äter de ett brett spann av föda, exempelvis bär, insekter, spindlar och frön. Som en strategi för att klara de kalla nordboreala förhållandena med korta vinterdagar har lavskrikorna blivit maniska samlare. Under hösten och vintern hamstrar båda arterna föda bland hänglavarna och i barkspringor över mycket stora områden.

Ett tabubelagt ämne är lavskrikornas övernaturliga krafter. Linné kände visserligen till lavskrikans magiska krafter, eftersom han valde artepitetet infaustus, som på latin betyder ”olycksbådande”. Det finns mängder av erfarenheter som bekräftar

artens onda krafter. Alla fältornitologer vet ju att fältobservationer av lavskrika konsekvent sammanträffar med antingen massiva mygganfall, grankvistspisk i ögat, vattenfyllda stövlar eller förfrusna fingrar.

Tabell 1: Jämförelse av lavskrika och grå lavskrika utifrån ett urval av objektiva kriterier.

	Lavskrika	Grå lavskrika
Kamouflagestil	+	-
Lismande	+	+
Samlarmani	+	+
Övernaturliga krafter*	-	+

* Dessa egenskaper har ännu inte kunnat dokumenteras statistiskt och kvarstår därmed att påvisas genom replikerade experiment under kontrollerade former.

Grå lavskrika är raka motsatsen. Det finns helt enkelt ingen annan fågelart som skänker lika mycket tur och lycka som grå lavskrika. Ett av artens engelska namn är ”Whisky-Jack”. Namnet har ingenting med kanadensisk whisky att göra, utan är en engelsk deformation av ”Wiskedjak”, namnet på en godvillig hjälte enligt Cree-ursprungsfolkets kultur. Grå lavskrika är ju välkänd inom ornitologiska kretsar för att skänka oförglömliga upplevelser. Fältobservationer av grå lavskrika under juni månad brukar exempelvis förknippas med sparkande färgorgier av skogssångare, tropiska juveler på sommarbesök i skrikans boreala hemvist.

Nötskrika vs blåskrika

Till skillnad från lavskrikorna tillhör nötskrika (*Garrulus glandarius*) och blåskrika (*Cyanocitta cristata*) två olika släkten. Man måste tillbaka till Miocen (5,3–23 miljoner år sedan) eller Pliocen (2,6–5,3 miljoner år sedan) för att hitta deras gemensamma förfäder. *Garrulus* och *Cyanocitta* tillhör två systergrupper och är närmare släkt med varandra än med lavskrikesläktet *Perisoreus*.

Släktet *Garrulus* innefattar tre arter (eller några fler beroende på vem man frågar), alla i den Palearktiska och orientaliska regionen. Vår nötskrika har störst utbredning,

Nationalparkschef Owen A. Tomlinson med grå lavskrika på revolverpipan. Notera fågelns intensiva blick inställd på avtryckaren. Mount Rainier, USA, september 1924. Källa: University of Washington Libraries. Foto: L.D. Lindsley.

från Nordafrika och Sydostasien till norra Skandinavien och östra Sibirien. Släktet *Cyanocitta* innehåller två arter, båda i Nord-/Centralamerika. Blåskrikans utbredning innefattar de centrala och östra delarna av USA och Kanada. Västerut ersätts den av stellerskrikan (*Cyanocitta stelleri*).

Alla västerbottniska fågelskådare och en stor del av allmänheten är väl bekanta med nötskrikan och dess utseende. Storleksmässigt vinner nötskrikan över blåskrikan. Men i fråga om färg sopar blåskrikan matan med sin europeiska motståndare. Den går verkligen all in för det blå! Eller som man brukar säga i

Nordamerika: ”Lagom är tråkigt”. Blåskrikans blå ovansida och vit undersida har utan tvekan varit den huvudsakliga inspirationskällan till Québecs himmelsblåvita flagga.

Blåskrikans skrikande blå färg (i alla fall i rätt ljusvinkel eller med lämpligt kamerafilter) gör den lätt att känna igen och tycka om. Perfekt gosedjursstoff. Blåskrikan har lånat sitt namn till och blivit maskot för Toronto Blue Jays, världens bästa basebollag sedan Montréal Expos gick i konkurs i början av 2000-talet. Jag känner inte till ett enda basebollag som har nötskrikan som symbol.

Skönhet är ett relativt begrepp. I Shakespeares *The Taming of the Shrew* finns en hänvisning till nötskrikan: ”What, is the jay more precious than the lark. Because his feathers are more beautiful?” Okej, men att slå sånglärkan i fråga om skönhet är ingen bragd. Om vi håller oss till jämförelsen mellan nötskrika och blåskrika är det bara att konstatera att frågan blev avgjord redan i början av 1700-talet, då den brittiske äventyraren John Lawson skrev om blåskrikan i sitt verk *History of Carolina*: ”They are abundantly more beautiful and finer feathered than those in Europe”.

Blåskrikan är så strålande vacker att den fransk-amerikanske ornitologen John James Audubon köpte 25 levande individer som han skickade till England år 1830 i syfte att etablera en population där. De flesta klarade resan över Atlanten utan några större bekymmer. Men strax efter ankomsten till England blev blåskrikorna svårt angripna av in-

sektorer som satte sig överallt på deras kroppar. Trots olika försök att rädda fåglarna dog de den ena efter den andra. En enda blåskrika klarade sig hela vägen till London. I ett desperat försök av få bort parasiterna dränkte Audubon blåskrikan i en tobaksinfusion, vilket inom några timmar ledde till fågelns död.

I blåskrikans dräkt finns inte bara blått och vitt, utan också några svarta detaljer, i form av ett halsband, streck på ansiktet och vattring på vingar och stjärt. Men ska vi prata om svarta detaljer måste vi ge nötskrikan den uppmärksamhet den förtjänar. De flesta observationer av nötskrika görs från sidan, men tittar man på fågelns rakt framifrån framträder en fräck truckermustasch. Ungefär som en mörkhårig Holk Hogan. Blåskrikan kommer inte i närheten av att se lika tuff ut, inte ens med sin större tofs (*cristata*) som snarare för tankarna till Stig-Helmer.

Nötskrika (vänster) och blåskrika (höger). Lägga märke till skillnaden i mängden blått i fjäderdräkten. Foto: H. Luyken (nötskrika) och D. Simoneau (blåskrika).

Men oavsett utseende delar skrikorna en viktig egenskap: kaxigheten. Båda arterna är envisa ugglembare. Jobbigt för ugglorna, men nyttigt för fågelskådarna! Men deras kaxiga beteende slutar inte där. Båda har förmågan att, ofta i mindre gäng, skrämja bort allehanda fåglar från fågelbordet och driva de mest hängivna fågelmatarna till konkurrensens rand. Under häckningstid är de dessutom fruktade bopredatorer som stoppar i sig både ägg och ungar. Men är de verkligen så tuffa? Audubon skrev om blåskrikan att den är mer tyrannisk än modig, vilket nog stämmer även för nötskrikan.

Nötskrikan och blåskrikan är inte bara bopredatorer. De är också notoriska fröpredatorer! Men om man ser till det positiva så spelar de en mycket viktig roll för ekens spridning, genom att gömma och ofta glömma ollon på olika avstånd från moderträdet. Resultatet kan ses även här i Västerbotten, där ekplanter har börjat dyka upp och växa lite överallt i Umeås stadsnära skogar, vilket med all sannolikhet är nötskrikans förtjänst. Blåskrikan spelar motsvarande roll för amerikanska ekarter, även om de flesta bilder på internet skulle kunna få en att tro att de främst sprider jordnötter.

Tabell 2:
Jämförelse av nötskrika och blåskrika utifrån ett urval av objektiva kriterier.

	Nötskrika	Blåskrika
Mängd blått	-	+
Maskotstatus	-	+
Mustasch	+	-
Kaxighet	+	+
Kraxighet	+	-

Till slut måste vi jämföra skrikornas läten. Ordet Garrulus betyder "pratsjuk" på latin. Nötskrikans grundbrus (sensu Olof Wretling) är ett mycket kraxigt "krääh", medan blåskrikan nöjer sig med ett mjukare men fylligare och något metalliskt "kääh". Dessa läten hörs på mycket långt håll. Men båda arterna har en rik repertoar av olika läten. En

intressant likhet är att båda arter härrar vråkar. Nötskrikan är så pass skicklig på att härra ormvråkens jamande läte att den då och då lyckas lura även de mest självsäkra skådarna. Blåskrikan är proffs på att härra den bandvingade vråkens läte, som faktiskt låter rätt likt ormvråkens. Den har också visat sig kunna härra rödstjärtad vråk, en art

vars hesa och utdragna läte får nackhåren att resa sig hos alla normala människor. Har du aldrig hört den rödstjärtade vråkens läte är det bara att titta på en valfri westernfilm, där man som regel har lagt in vråkens skrik samtidigt som bilden visar en vithövdad havsörn.

Slutsatser

Den första delen av den stora världsdelskampen slutar tyvärr oavgjord. Det har alltså ännu inte varit möjligt att bortom allt tvivel bevisa Nordamerikas överlägsenhet som den bästa fågelkontinenten. Om intresse finns kan fler artiklar om andra artgrupper förhoppningsvis ge det önskade svaret.

J-M Roberge

Blåskrikor som hänsynslöst plundrar ett bo. Med tanke på artens glupskhet skulle man kunna tro att de kalasar på sina egna ägg, men blåskrikans ägg är självklart blåaktiga (vanligtvis; dessutom är de prickiga). Målning av J.J. Audubon / J. Bien, 1840.

För att läsa mer:

Audubon J.J. 1838. *The Birds of America*. London. Cornell Lab of Ornithology. 2023. *All About Birds*. <https://www.allaboutbirds.org/guide/> Cornell Lab of Ornithology. 2023. *Birds of the World*. <https://birdsoftheworld.org/bow/home> Ekblom L. 1991. Svenska fåglars vetenskapliga namn. Holmbergs tryckeri, Katrineholm. Ericson PGP, Jansén A-L, Johansson US, Ekman J. 2005. Inter-generic relationships of the crows, jays, magpies and allied groups (Aves: Corvidae) based on nucleotide sequence data. *Journal of Avian Biology* 36: 222-234.

Fernando SW, Peterson AT, Li S-H. 2017. Reconstructing the geographic origin of the New World jays. *Neotropical Biodiversity*, 3: 80-92. Lawson, J. 1714. *The history of Carolina, containing the exact description and natural history of that country, together with the present state thereof and a journal of a thousand miles traveled through several nations of Indians, giving a particular account of their customs, manners, &C., &C.* Taylor & Baker; London. *Native Languages of the Americas*. 2022. *Native American Legends: Wisakedjak (Wesakechak)*. <https://www.native-languages.org/wisakejak.htm>

Foto: Dag Österlund

Sentida ornitologisk forntid:

De riktigt stora ugglorundornas tidevarv

Vissa menar att ugglelyssning är en av fågelskådarårets höjdpunkter i Västerbotten. Det är förväntan och spänning var gång man kliver ur bilen. Varje stopp är ett oskrivet blad. Men något tycks ha hänt. Numer är ugglorna färre, även under de bästa sorkåren. I denna artikel tar Johan Elmberg oss tillbaka till en annan värld och epok, till de riktigt stora ugglorundorna. En tid då nya gränser sprängdes för hur många ugglor man kunde höra på en natt.

När jag gick med i det tidiga 1970-talets ornitologiska storspelare i länet – alltså Umeå Fältbiologer – var vårvinterns uggleexkursioner en ritual. Vi cyklade till Villanästornet eller till klubbens stuga på Tuvan, åt något halvhjärtat från trangiaköket, förberedde sovsäckarna inför åter-

komsten, hoppades på det bästa och gav oss sedan ut på skidor i omgivningarna när mörkret sänkt sig och trafiken på Obbolavägen stillnat en smula. Dock hörde vi ganska litet under timmavis av skidande i mörkret; någon enstaka pärluggla och i bästa fall en hornuggla bort mot

Degernäs. Men alltid mycket knarr från skidorna och alltid fler hundar än ugglor. För att inte tala om timmerbilarna på väg mot linerbord i Obbola. Så här i backspeglarna var dessa uggletureturer i ärlighetens namn ganska utmattande och fattiga tillställningar.

När bekantskapskretsen några år senare breddats mot det framväxande VOF fick vi kompisar med bil. Detta öppnade helt nya möjligheter för den ugglelystne. Aktionsradien flerfaldigades och vi hade blivit några år äldre, så att vi orkade hålla oss vakna senare på natten. Vi skriver nu sent 1970-tal och skogsbilvägar i länet är flera hundra mil färre än idag. Det fanns många fler gammelskogsplättar kvar i skogshavet och sorkcyklarna var fortfarande tydliga och ganska förutsägbara. Så när sorkarna och ugglorna gick till samtidigt färdades ryktet snabbt; bilar tankades och planer smiddes över de då nyutkomna terrängkartorna med alla småvägar på.

De viktiga förberedelserna

De bilburna uggleexkursionernas dramaturgi var enkel. Det handlade om att färdas långt från järnvägar, Linjefflygs plan mot Skellefteå och annat buller. Skällande utehundar skulle undvikas. Varm klädsel och mycket fika var centrala. Även vädret var en viktig del av förberedelserna. Före internet handlade det senare om att pricka in de detalje-

rade väderrapporterna på P1, som bara gick några gånger om dagen. Förvisso vidgade alla bilar världen och möjligheterna för oss, men de kompisar som hade en fyradörrars var av praktiska skäl (snabb ur- och ilastning) aningen mer populära än de som hade en tvådörrars. Den som dessutom ägde en bil med extra lite knäpljud i motor och kylsystem vid stillastående blev snabbt extra god vän med oss billösa. Värt att påpeka är också att dessa uggletureturerna vid denna tid var en inbjudande, social och inkluderande skådaraktivitet. Alla var välkomna så länge man kunde stå still, inte tuggade knäckbröd under stoppen eller hade prassliga kläder.

I och med motoriseringen i slutet av 1970-talet var alltså scenen riggad för det vi idag kan kalla ”ugglorunda version 2,0”. Steget från cykel, skidor och besvikelse till dubbdäck under snabba karosser och långt fler hörda ugglor.

De klassiska rundornas utveckling

Från ett umeperspektiv kan man skönja en tydlig gradvis spridning och förlängning av ugglorundorna. En av de första klassiska var egentligen mest en skuggning av vad hörneforsherrarna Nygren och Delin (båda tidigt bilburna) redan hade gjort några år. Rutten Yttersjö – Bösta – Nyland – Hägnäs – Bjenberg – Hössjö kunde ge ett tiotal pärlugglor, några hornugglor

och dito slagugglor om vädret och året var de rätta. Slagugglorna hörde man dockfrustrerande sällan, trots att vi visste var reviren låg. Drömmen om en spelande kattuggla levde också, även om det tycktes som att bara hörneforsarna fick höra dem. Eller DEN, för det var nog samme ensamme stackare som spelade där från år till efter år.

Samtidigt började blickarna och kylarna riktas mer mot nordväst. När vetskapen om att det fanns chans på berguv både i Starrberget i Vännäs och vid Rödå föddes rutter som passerade dessa platser, men också skogarna vid Kulla, Piparböle, Hissjö, Varmvattnet och Flurkmark. Nu blev antalet pärlugglor ofta tvåsiffrigt och med vissa chanser på uv och sparvuggla växte världen, bensinkostnaderna och termosutgifterna i snabb takt (okrossbara termosar i stål var fortfarande sällsynta och mycket dyra).

En annan klassisk runda som uppstod vid denna tid omfattade den betydligt pålitligare berguven i Bygdsiljum. Stopp längs botsmarksvägen på vägen dit, sedan hem via Västra Sjulsmark och Bullmark. De gånger Jörgen Wiklund var med blev det också ett depåstopp med plättar och sylt i hans föräldrahem i Bygdsiljum. I och med denna utveckling blev 25 körda mil en vida accepterad ny norm och ribba. Goda år kom man hem med 20+ pärlugglor, uven, några slagugglor kring

Bullmark och kanske en bonusart som en hökuggla på något annars tragiskt jättehygge.

Men vi blickade framåt! Satsningarna i mil, bensinpengar och sömnbriest tog snart ännu ett kliv uppåt. Den nya nivån för de hängivna blev de så kallade ”örträskrundorna”. De startade ännu tidigare efter solnedgången, byggde på den tidigare Flurkmark-Tavelsjö-Rödå-repan, fortsatte via Krycklan och Vindeln mot Kulbäcksliden, över Umeälven till Sundö och sedan västerut mot Skurträsk och Örträsk. Här bjöds nya marker och ibland någon spännande obommad skogsbilväg som var plogad en bit in. Nu talade vi om chans på flera olika uvar, ganska säkra slagugglor både norr och väster om Sundö och därtill hopp om spontana sparvugglor och hornugglor längs vägen. En och annan spelande lappuggla upptäcktes också längs denna rutt.

Antalet pärlugglor kunde nu nå ännu högre nivåer, närmare 30 eller mer.

Vargträsk – den ultimata rundan?

Ungefär när alla trodde att ribban inte kunde läggas högre förstod vi att chansen på hökuggla och fler slagugglor ökade om örträskrundan förlängdes via Skarda till Vargträsk och sedan hem via Karingberget och Övre Nyland. På denna nya nivå varade turerna från skymning till gryning och vi tog klivet till multi-fika. Alltså två eller tre stopp

med fika, inte bara ett. Inget sova alls den natten. Helt enkelt elitserien vad gäller insatser i bensin, limp-mackor och utebliven sömn. Jag har fantastiska minnen av spelande ugglor från dessa vargträskrundor, men också av extrem trötthet, natradio och tår som närmade sig förfrysning. En gång vid Karingberget hörde vi istället för ugglor dalripor som började spela i den gryende dagern. De signalerade att det var dags att bryta taffeln och styra tillbaka mot kusten. Vi fick turas om att babbla i bilen på vägen hem för att hålla föraren vaken. Men för säkerhets skull kanske också ändå en åkarbrasa i Vännäs. Så hur bra var då dessa hårdatsande, krävande och lindrigt koldioxidneutrala långrundor? Jag har rotat i mina anteckningar och hittar den 27-28.2 1985 då vi körde i trakterna norr om Hörnefors och en liten bit in i Nordmalings kommun och hörde 33 pärlugglor, 2 slagugglor, 2 hornugglor och en kattuggla. Min bästa örträskrunda var 7-8.4 1988, då vi hörde 35 pärlugglor, 3 slagugglor, en hökuggla och en berguv. Den allra högsta noteringen jag hittat i mina egna anteckningar var en runda den 23.3 1982 på småvägar från Umeå till Vindeln, därifrån till Botsmark och sedan åter söderut: 46 pärlugglor, en slaguggla och en berguv.

Jag vet att ännu högre siffror noterats av andra. På direkt förfrågan lät Christer Olsson meddela att han

under en förlängd örträskrunda 27-28.3 1978 hörde 78 pärlugglor, 7 slagugglor, 3 berguvar, en hornuggla och en sparvuggla. Jag vill också minnas att Thomas Sundström* och någon skellefteskådare var för sig kan ha närmast sig tresiffrigt antal pärlugglor under någon runda, men detta har i skrivande stund ej gått att bekräfta. Kanske någon minnesgod läsare av FiV har högre noteringar att meddela?

Foto: Leif Ericsson

Inte bara en sifferlek

Detta ämne är förstås ingen tävling, och att lista uggleantal som en rekordjakt kan tyckas trivialt och barnsligt. Likväl finns det en tydlig underton av allvar i denna övning. Mycket talar för att pärlugglan genomgått en kraftig långsiktig minskning i vår del av landet (se exv. Ottosson et al. 2012) och då

skulle den sentida frånvaron av riktigt stora pärluggleturer inte förvåna. Arten är ju en utpräglad hålhäckare och skogsbruket har sedan 1980-talet varit mycket hårt fram längs de klassiska rundorna. Jag har försökt leta i Artportalen och i räk Vb:s årsrapporter i FiV, men sentida rapporter om nätter med riktigt många spelande ugglor har jag inte kunnat hitta.

Är det så illa att de stora ugglorundorna jag beskriver i denna artikel faktiskt är ett minne blott? Jag vill helst inte tänka tanken. Det vore oändligt tråkigt om denna unika och stämningsfulla naturupplevelse skulle vara något vi bara kan återuppleva i backspegeln från 1970- och 1980-talen. Då kunde minsann Västerbotten och Norrbottens kustland vissa år erbjuda en uggleattraktion som var unik, kanske även i ett europeiskt perspektiv. Sedan dess – det är bara att inse trots att så många visste bättre – har många av gammelskogsfläckarna med naturliga hålträd hamnat i sågverk och massafabriker.

Jag vill gärna sluta denna bakåtspaning med att tacka alla dem som faktiskt ägde en bil och transporterade oss billösa till Lyckans Land under vårvinterns nätter. Varför inte en särskild medalj för tapperhet i fält till Ralf Norbergs ljust pistagegröna Ford Taunus och Jörgen Wiklunds röda Renault? Dessa fordon beredde

mänskligheten åtskillig glädje. Men även vi som inte betalade bilförsäkring och tusenmilaservice fick ta en del ekonomiska smällar. Någonstans i diket mellan Västra Örträsk och Skarda ligger kanske än idag en termos och ett par fantastiska motorcykelordonnanshandskar med lovikka-vantar i. Jag var mycket fäst vid dessa värmande ägodelar, men de stod kvar på biltaket när vi i upphetsningen över en spelande hökuggla gasade på till nästa stopp. Var det bättre förr? Jag blir er svaret skyldig.

Johan Elmberg
Högskolan Kristianstad
Johan.Elmberg@hkr.se

*Denna epok har av Thomas Sundström skriftligen kallats för den «oändliga orkens tidevarv» ett epitet som jag varmt hyllar i vacker hågkomst, men också med minnesluckor och en mycket respektfull gäspning.

Referens:
 Ottosson, U., Ottvall, R., Elmberg, J., Green, M., Gustafsson, R., Haas, F., Holmqvist, N., Lindström, Å., Nilsson, L., Svensson, M., Svensson, S. & Tjernberg, M. 2012. *Fåglarna i Sverige – antal och förekomst. Sveriges Ornitologiska Förening. ISBN 978-91-88124-00-5.*

Verksamheten på Stora Fjäderäggs fågelstation 2023

Foto: Ritu Andersson

Säsongen 2023 är den 40:e i ordningen för stationen. Bemanningen under året har över lag varit god. Vårsäsongen var bemannad 12 – 26 maj samt 20 – 25 juni. Höstsäsongen startade 8 augusti och fortgick sedan i stort sett utan avbrott till den 26 oktober. Sammanlagt vistades ca 95 personer på stationen under året varav knappt 70 utgjordes av ringmärkare/fågelplockare medan resterande utgjordes av medföljande familjemedlemmar. Årets verksamhet inleddes traditionsenligt med arbetshelg 12 – 14 maj då vi inledde ringmärkningen samt jobbade med vårt beting i Länsstyrelsens skötselavtal som går ut på att vi röjer och avverka träd för att hålla öns

hedar öppna. Under kristihimmelfärds-helgen ordnade vi ett mycket uppskattat ungdomsläger, med sex deltagare i åldrarna 13 – 15 år. Under året har vi fortsatt det välbehövliga arbetet att byta ut gamla murkna spänger mot nya fräscha vid flera av våra nätplatser, ett arbete som fortskrider under kommande år.

Märksumman för året landade på 11 162 fågelindivider av 64 arter (66 taxa). Det är det näst bästa resultatet i stationens historia. De tre vanligaste märkarterna under året var gråsis-ka 4 419 ex (varav 126 brunsiskor och 38 snösisiskor), kungsfågel 3 661 ex och lövsångare 793 ex. För både gråsiska och kungsfågel är siffrorna

klart över medelvärdet med årsrekord för gråsiska och fjärde bästa året för kungsfågel. Gråsiskan hade under 2023 en sen hösttopp och en stor del av årets fåglar fångades faktiskt under stationens sista vecka. Den 24 oktober fångades och märktes 942 gråsiskor, vilket är dagsrekord med råge för stationen. (Totalt märktes 952 fåglar den dagen, även det stationsrekord). På grund av den oväntat stora mängden siskor i näten så sent på säsongen började även stationens ringlager i storlek ett att sina, varför vi bara kunde köra på halvfart de sista dagarna samt stängde ner ett par dagar tidigare än beräknat. Det blev

även rekord för större korsnäbb med 22 märkta, hyfsat för videsparv (40) och tredje bästa någonsin för större hackspett (214). Däremot var det dåligt med lövsångare och mycket dåligt med bergfink (237). Även tajgasångaren hade ett dåligt år med endast 5 märkningar. Av de mer udda fångsterna kan nämnas orre 1, dvärgbeckasin 1, hökuggla 2, härmsångare 3, mindre flugsnappare 1, nötkråka 2 och dvärgsparv 1. Inga nya märkarter förekom under året. Totalt har det nu märkts 305 788 fåglar på Ägget sedan 1984. Nummer 300 000 blev passande nog en kungsfågel, vår vanligaste märkart.

Videsparven har under senare år visat en viss återhämtning efter flera svaga år. Årssumman slutade på 40 märkta ex. Foto: Christer Olsson

Under 2023 ringmärktes blott fem tajgasångare. Sedan starten 1984 har totalt 273 ex av denna art ringmärkts på ön. Foto: Christer Olsson

Bland fältobservationer av ovanligare arter går 2023 till historien som ett högst mediokert år på ön. Endast tre fältobsar av tajgasångare gjordes mellan den 10 och 30 september, 1 ung stäpphök passerade ön den 10 september, 1 rekordtidig kungsfågelsångare noterades den 20 september och en ganska sen mindre flugsnappare den 23 september. Roligaste observationen under året får nog bli den hane vitryggig hackspett som uppehöll sig på ön den 7 till 8 oktober men som tyvärr lyckades undvika att fastna i näten.

Under året har vi hittills fått in rapporter på ca 15 återfynd/främmande kontroller. Som vanligt ett flertal fågelutbyten med närliggande stationer och märkplatser på både det svenska fastlandet och på finska sidan Norra Kvarken. Flera kungsfågelfynd sticker ut, med fynd från Tyskland, Holland, Norge, Skottland och England. Årets mest spektakulära återfynd är tveklöst den lövsångare som märktes på ön hösten 2022 och som påträffades nydöd i Uganda under senhösten 2023!

För Stora Fjäderäggs fågelstation

Andreas Garpebring, Umeå
Christer Larsson, Holmsund
Anna Hallmén, Nordmaling

**MÄRKSIFFROR PÅ
STORA FJÄDERÄGGS FÅGELSTATION 2023**

Bergfink: 237	Rödvingetrast: 72
Björktrast: 38	Sidensvans: 39
Blåhake: 23	Smalnäbbad nötkråka: 2
Blåmes: 92	Snösiska: 38
Bofink: 53	Sparvhök: 5
Domherre: 39	Stenskvätta: 2
Dvärgbeckasin: 1	Stjärtmes: 68
Dvärgsparv: 1	Större hackspett: 214
Gransångare: 96	Större korsnäbb: 22
Grå flugsnappare: 29	Svarthätta: 76
Gråsiska: 4381	Svartmes: 93
Grönfink: 9	Svartvit flugsnappare: 21
Grönsiska: 47	Sädesärsla: 3
Grönsångare: 4	Sävsparv: 7
Gulspurv: 7	Sävsångare: 1
Gärdsmyg: 15	Tajgasångare: 5
Gök: 1	Talgoxe: 193
Göktyta: 1	Tallbit: 2
Hussvala: 2	Taltrast: 50
Härmsångare: 3	Tornfalk: 2
Hökuggla: 2	Tretåig hackspett: 4
Järnsparv: 14	Trädgårdssångare: 37
Koltrast: 16	Trädskräpar: 167
Kungsfågel: 3661	Trädpiplärka: 15
Ladusvala: 3	Törnskata: 2
Lövsångare: 793	Törnsångare: 20
Mindre flugsnappare: 1	Varfågel: 6
Mindre korsnäbb: 31	Videsparv: 40
Morkulla: 1	Ängspiplärka: 15
Orre: 1	Ärtsångare: 77
Pärluggla: 16	
Rosenfink: 7	
Rödhake: 137	
Rödstjärt: 31	
	Totalt:
	11 162 fåglar av 64 arter

Tredje gången gillt!

Nu ska Holmöarna inventeras igen för tredje gången!

Holmöarna, 2,5 mil öster om Umeå, utgörs av fyra huvudöar samt ett antal mindre öar, däribland den välkända Stora Fjäderägg med en egen sin fågelstation. Ögruppen har varit välkänd uppmärksammas länge för sin omväxlande natur och rika fågelliv, med en stor mängd arter både bland kust- och landfåglar. och stora Stora delar av Holmöarna är idag naturreservat och Natura 2000-område. Tre av huvudöarna, Holmön, Ängesön och Grossgrundent, har vid två tillfällen (1973 och 1996) inventerats under en helg av ett fyrtiotal fågelskådare, 1973 och 1996. Under 1973 års inventering hittades oväntat inte mindre än 15 sjungande lundsångare, en art som innan dess inte ens var påträffad i Västerbotten! Ingen sådan fanns noterades 1996, men i stället annat roligt som till exempel sommargylling.

Viltjärnen på Ängesön, ett av hundratals små vattendrag i ögruppen.

Foto: Christer Olsson

Mellan de 23 inventeringsåren hade en hel del andra förändringar skett hos fågellivet, ofta en spegling av vad som hänt i övriga Sverige. 1973 hyste öarna noterades till exempel 20 ortolansparvar men 1996 bara 3; sånglärka fanns med 77 respektive 6 individer, gråsparv 26 och ingen individ alls 1996, göktyta 47 respektive 4 individer. Ökningar mellan åren fanns förstas också som rosenfinken som ökade från 6 till 29 individer och törnsångare från 8 till 30. Resultatet är inte vetenskapligt grundat men ger ändå finger-visningar och tendenser över förändringar i fågellivet på ögruppen. Resultaten publicerades Fåglar i Västerbotten nr 3 – 4 1998.

I år ska Holmöarna inventeras igen, 51 respektive 28 år efter tidigare inventeringar! Det blir spännande att se vad som kan ha hänt sen sist?!

Du bör ha god arktunskap och vara bra på fågelläten, tidigare inventeringsvana är en fördel men inget krav. Inventeringarna utförts som linjetaxeringar med 200 meters avstånd och start kl 03.00 på morgonen. Vi behöver vara minst 32 deltagare, gärna fler, och inventerar två och två tillsammans längs linjerna.

Holmöarnas starka stam av smålom har i flera års tid legat kring 30 par.
Foto: Christer Olsson

Vi bjuder in intresserade att delta i denna fågelinventering som äger rum 1- 2 juni i år!

Vi kan erbjuda en härlig helg tillsammans med likasinnade i ett riktigt fint naturområde med många fågelarteroch tillsammans med likasinnade. Vi bjuder på boende på vandrarhem, alternativt att man tältar själv vid inventeringsytorna. Cyklar kommer att finnas liksom bil- och båtskjuts. Middagar fredag och lördag samt söndag lunch bjuder vi på!

Samling inför inventeringen sker kvällen innan, på Holmön kvällen den 31 maj.

Anmäl dig senast den 5 maj till Christer Olsson: olssoncito@hotmail.com

*Välkomna hälsar arbetsgruppen :
Anders Arnell,
Lena Bondestad,
Erik Owusu-Ansah,
Christer Ohlsson,
Uno Skog och
Ritu Andersson*

*Västerbottens Ornitologiska Förening och Länsstyrelsen i Västerbottens län står bakom och finansierar inventeringen.
Ekonomiskt bistånd har erhållits från Alvins fond.*

Västerbottens Ornitologiska Förening

Verksamhetsberättelse 2023

Styrelsen:

Bertil Strömberg, ordförande
Christina Adolfsson, kassör
Åsa Strand, sekreterare
Jan Eriksson, medlemssekreterare
Dag Österlund, webbansvarig
Ledamöter: Christer Olsson, Sanna Pousar
Suppleanter: Petra Sjödin, Martin Lagmo

Revisorer:

Torbjörn Ros, Roger Viklund, ersättare: Karl-Gunnar Rehn, Per-Olof Nilsson

Valberedning:

Tomas Brodin (sammankallande), Lars Sjögren, Carl-Arne Nyström

Tidskriften Fåglar i Västerbotten:

Christer Olsson, ansvarig utgivare, redaktör
Ritu Andersson, redaktör #1 2023
Dag Österlund, redigerare

Hemsidan:

Dag Österlund, webbansvarig

Viltförvaltningsdelegationen (VFD):

Christian Emilsson, Gargnäs, representerar VOF i delegation under länsstyrelsen, Västerbotten

Lokala kontaktpersoner:

Bjurholm (fortfarande vakant!)
Dorotea: Per Anders Persson
Lycksele: Per Hansson
Malå: Alf-Rune Öberg
Nordmaling: Jean-Michel Roberge
Norsjö: Carina Röös Lindmark
Robertsfors: Leif Bildström
Skellefteå: Mattias Laisfeldt
Storuman: Håkan Rune
Sorsele: Bernt-Erik Nordenström
Vilhelmina: Inga Olofsson
Vindeln: Henrik Sporrang
Vännäs: Christer Laggar
Åsele: Sture Gustafsson

Lokalföreningar: Umeå Fågelförening (UFF):

Ritu Andersson, Åsa Gustafsson, Hanna Mattsson

Projekt och verksamheter under VOF:

Projekt Havsörn, projektansvarig Jan-Erik Wallin (se verksamhetsrapport nedan)
Projekt Kungsörn, projektansvarig Per-Olof Nilsson (se verksamhetsrapport nedan)
Projekt Pilgrimsfalk, projektansvarig Per-Olof Nilsson (se verksamhetsrapport nedan)
Projekt Jaktfalk, projektansvarig Christian Emilsson (se verksamhetsrapport nedan)
Projekt Berguv, projektansvarig

Ulf Sperens (se verksamhetsrapport nedan)

Projekt Vitryggig hackspett, projektansvarig Christer Olsson (se verksamhetsrapport nedan)

Stora Fjäderäggs Fågelstation (SFF): Christer Larsson (projektansvarig), Andreas Garpebring, Anna Hallmén (se verksamhetsrapport nedan)

Umedeltats Fältstation (UDF): Per Bernhardsson (projektansvarig), Thomas Brodin, Ulf Skyllberg, Jan Roslin, Erik Andersson, Stefan Delin (se verksamhetsrapport nedan)

Regionala Rapportkommittéer (RRK): sammankallande Niklas Andersson, Västerbottens landskap (se verksamhetsrapport nedan), sammankallande Isak Vahlström, Södra Lappland

Umeå Fågelförening (UFF): Ritu Andersson, Åsa Gustafsson, Hanna Mattsson (se verksamhetsrapport nedan)

Medlemmar och medlemskap

Medlemsantalet vid årets utgång, enligt uppgift från riksföreningen BLS (BirdLife, Sverige), uppgick totalt för 2023 till 420 medlemmar. Det totala medlemsantalet avspeglar dels sk. direkta medlemmar i VOF, 216 st. (dit räknas de som betalt VOF "tv" medlemsavgift, får tidning och fågelrapporten) och dels sk. integrerade medlemmar, dvs. medlemmar i BLS och skrivna i Västerbottens län, 204 st, och därmed även medlemmar i VOF. (Du som är direkt medlem i VOF, men

inte betalande medlem i BLS är då integrerad medlem i BLS).

För verksamhetsåret 2022 var det totala antalet medlemmar 452, och antalet direkta medlemmar i VOF, 224 – det innebär totalt en minskning med 32 medlemmar, och 8 direkta medlemmar i VOF; således en minskning med 24 integrerade medlemmar i BLS.

Det är svårt att dra några bestämda slutsatser om denna rätt marginella minskning av medlemsantalet, men en del kan helt enkelt bero på exakt när slutrapporteringen görs och när inbetalningarna görs och registreras.

På hemsidan under "Om föreningen/bli medlem" är det lätt att registrera medlemskapet, såväl för nya som gamla medlemmar. I enlighet med tidigare beslut gäller att personer under 25 år endast betalar halv medlemsavgift. Det är också möjligt att där skriva in mailadressen, vilket vi härmed uppmanar alla att göra! Med en komplett lista på medlemmarnas mailadresser blir det enkelt att nå alla med viktig föreningsinformation, inte minst utlysningen av kommande årsmöten, men även andra eventuella händelser av intresse för föreningens medlemmar.

Tidningen Fåglar i Västerbotten
Medlemstidningen FiV har utkommit med sina två planerade nummer. Dag Österlund har fått rycka in som redigerare, men det vore ytterst välkommet om han kunde befrias

från denna syssla och helt, som webbansvarig, kunna ägna sig åt att redigera vår hemsida – stort tack Dag, även detta år, för ”extraarbetet” som tidningsredigerare! På hemsidan hittar man nu i PDF format samtliga nummer av ”Fåglar i Västerbotten” från 2011–2022 (äldre nummer finns inte i digital form, utan måste skannas om de skall bli allmänt tillgängliga).

Fågelrapport för landskapet Västerbotten

Den regionala rapportkommittén för landskapet Västerbotten har utkommit med en diger rapport för året 2021 (128 sidor), även den redigerad av Dag! Motsvarande rapport för året 2022 beräknas utkomma under 2024. Samtliga rapporter från 2011–2020 finns tillgängliga i PDF

Styrelsens arbete 2023

Styrelsen under verksamhetsåret har, i likhet med förra året, genomfört sju protokollförda sammanträden. Vid flera sammanträden har några

format på hemsidan - Mer om Fågelrapporterna nedan under RRK.

Vi kan glädjande nog konstatera att såväl pappersversionen av tidningen som fågelrapporten ännu lever i högskicklig välmåga. Tack till alla som lägger ner så mycket ideellt arbete på denna verksamhet.

Hemsidan

Vår hemsida fungerar nu på ett utmärkt sätt, och är nu ett betydande forum i kommunikationen mellan såväl föreningens medlemmar, som mellan föreningen, allmänheten och media. Ofta finns även länkar till Facebooksidorna: Fåglar i Västerbotten och Fågelskådning i Umeå – kanske finns det fler sidor på nätet att länka till; ge gärna förslag.

styrelsemedlemmar deltagit via länk, andra med s.k. fysisk närvaro. Det har fungerat mycket bra och öppnar för möjligheten att en styrelsemedlem inte nödvändigtvis måste bo eller befinna sig i Umeå för att delta i styrelsens sammanträden.

Olika fågelskyddsarbeten och andra ärenden

Styrelsen har under verksamhetsperioden inlämnat nio skriftliga yttranden baserade på remisser i olika fågelskyddsärenden.

Täktverksamhet

Några yttranden har gällt bergtäkter, där vi i flera fall – som vanligt – påpekat vikten av att vara vaksam vad gäller inte minst berguven, men även andra rovfågels intresse för bergtäkter och inbjudande klippavsatser. Andra yttranden om uppläggning av miljöfarligt avfall, bl.a. Degernässlätten vid den sk. Grisfarmen, som de flesta ”umeskådarna” väl känner till. Det var Umeå kommun som tog kontakt med VOF i detta ärende. Det var ytterst viktigt för oss att bl.a. påpeka att förorenat vatten på intet sätt ska kunna hamna i Degernäsbäcken, som ju rinner rakt nedanför det planerade avfallsområdet. Några avfallsmassor på mark har, så vitt vi vet, efter vårt yttrande ej heller beviljats av kommunen. I många dylika ärenden, där vi inte har första handsinformation, har vi fått inskränka oss till att kräva att professionellt utförd inventering av områdets skyddsvärda natur måste genomföras som beslutsunderlag för eventuellt beviljat exploaterings-tillstånd.

Naturreservat

Föreningen får från länsstyrelsen i Västerbotten ett betydande antal

remisser rörande inrättande av nya naturskyddsområden, uppdateringar av skötselåtgärder etc. Vi har sällan anledning att invända mot dessa projekt, snarare applådera! Vi har ofta begränsat oss till att kontrollera att eventuell planerad bränning inte äventyrar olika rovfågelsrevir och t.ex. spelplatser för tjäder. Hela 19 dylika remisser har nu inkommit och skall vara besvarade senast den 4:e mars. Åtminstone ett visst inläsningsarbete för den kommande styrelsen!

Vindkraft

Föreningen har i många år haft anledning att yttra sig i en stor mängd planerade vindkraftsparksärenden – ett energislag som definitivt inte är optimalt för djur som fåglar och fladdermöss som nyttjar samma luftrum. Längre har det gällt landbaserade vindkraftsparker, och VOFF:s, liksom BLS:s policy, har inte varit Nej till vindkraft utan: nej inte där, men ok där osv. Dock har vi ständigt påpekat att kunskapen hur vindkraften påverkar främst flygande fåglar är ytterst bristfällig, liksom erfarenheten av de olika förslag som framförts för att undvika kollisioner med såväl vingar som byggnader. I verksamhetsberättelsen 2022 skrev vi: ”Vi har anledning att tro att havsbaserad vindkraft i Bottenhavet, Bottenhavet, och särskilt det stora flyttfågelstråket över Norra Kvarken, kommer för fågelskyddet att bli ytterst problematiskt, och något för framtiden att bevakas”. Den

framtiden blev realtid redan i mitten av det gångna året. Planer på tre stora parker projekteras i just Norra Kvarken: Aurum Syd och Aurum Nord (summa 147 vindkraftsverk, upp till 360 meters höjd) längs kusten norr om Holmön inom Robertsfors och Skellefteå kommuner, samt en stor park, Kappa-parken, längre ut till havs längs Sveriges territorialgräns (summa 74 verk med en höjd av upp emot 330 meter). Om dessa verk skulle byggas, är det vår bedömning att det skulle bli en formlig vägg mitt i norra Europas mest intensiva flyttfågelstråk, såväl det öst-västliga som det nord-sydliga stråket. Remisstiden var ytterligt kort, slutet av juli respektive slutet av augusti – dvs mitt i sommaren. Den första åtgärden var att kräva förlängd yttrandetid, åtminstone till i slutet av september. Men det slu-

tade, efter mycket fram och tillbaka särskilt med ett av bolagen, med att vindkraftsbolagen godtog att vårt yttrande inkom i slutet av oktober. Det här var ju ett ytterst krävande arbete att ta ställning till. VOF:s ställningstagande, från fågelskyddssynpunkt, var att havsbaserad vindkraft inte kunde vara mer olyckligt placerad än just i Norra Kvarken! Att verkligen ge goda skäl för detta vårt ställningstagande krävde ett betydande arbete, och som sakkunnig i detta ärende inkallades Ulf Skyllberg – forskare och ivrig fågelskådare som i decennier haft koll på sträcken i Norra Kvarken. På ett beundransvärt sätt har Ulf utarbetat ett väldokumenterat yttrande för VOF:s räkning gällande Aurum-parkerna, ett yttrande som nu, som PDF fil, ligger på vår hemsida för alla intresserade. Yttrandet bygger på

Foto: Dag Österlund

30 års sträckobservationer, utförda av många västerbottensskådare, som är ut och är in, i ur och skur, observerat, noterat och rapporterat. Utan detta tålmodiga ”skådararbete” hade yttrandet saknat den substans det nu fått i Ulfs sammanställning – ett Stort Tack till alla sträckskådare som gjort detta möjligt! Yttrandet är inte bara av intresse för VOF:s ställningstagande gällande dessa parker, utan av betydande ornitologiskt intresse när det gäller detta ytterst intensiva flyttfågelstråk. En genomläsning av yttrandet (ca 30 sidor) är nog för många ganska krävande, men rekommenderas för alla fågelintresserade! Den yttre parken – Kappa-parken – längs territorialvattengränsen är för långt ut för att observeras från svenska sidan. Ulf arbetar fortfarande med kontakter i Finland för att slutföra yttrandet vad det gäller denna park.

Från fågelskyddssynpunkt är dessa havsbaserade vindkraftsparker, som nu planeras i hela Östersjön, Bottenhavet och Bottenviken, naturligtvis inte enbart av svenskt intresse, utan en angelägenhet för alla länder kring ”The Baltic Sea”. Kontakter har tagits med Naturvårdsverket, som det enligt lag åligger att genomföra s k. ESBO-samråd (Ekologisk Särskilt Betydelsefulla Områden). Ännu har vi inte sett något resultat av detta. Påpekas bör att inte bara VOF utan även BLS anfört starka skäl mot Aurum-parkerna.

Det finns även ett vindkraftsbolag som enligt kontakter med Naturskyddsföreningen i Västerbotten, projekterar en park längre ut utanför Obbolaön. Men detta vindbolag har inte kontaktat VOF om dessa planer. Dock, det som gäller om Aurum-parkerna är lika tillämpligt på parker söder om dessa – hur exakt sträcket går över Norra Kvarken beror till stor del på väder och vind.

Fåglar i Södra Lappland

VOF arrangerade den 3:e maj ett möte på Folkets Hus i Umeå, där VOF:s tidigare ordförande Leif Bildström presenterade sitt storartade arbete Fåglar i Södra Lappland. Boken är på 700 sidor och redogör för fåglar/fågelarter observerade i Södra Lappland från 1707 till 2020, plus mycket annat för den fågelintresserade. Med denna bok och Christer Olssons Västerbottens fåglar (1999) finns nu böcker som täcker fågellivet i hela Västerbottens län – VOF:s verksamhetsområde. (Leifs bok kan beställas direkt från författaren (e-mail: calidris55@hotmail.com), pris 350:–)

Städningsuppdrag

Även detta år, efter avtal med länsstyrelsen, har VOF vid tre tillfällen (vår, sommar och höst) städlat spänger och annat vid Stora Tuvan, Bergön, Villanäs, Degernäs (Limpan) och Storavan. Våra rapporter om anläggningarnas tillstånd har lett till en helt ny spång till Villanästornet, reparationer av

spången på Tuvan samt en hel del röjning, bl.a. den lilla ön utanför ”gömslet” på Tuvan – Tuvanbanken. Förhandlingar pågår om möjligheten av någon form av tornkonstruktion över ”gömslet” – men det är oklart; Länsstyrelsens bantade budget innebär förmodligen att städningar 2024 begränsas.

VOF, fågelguidningar och allmänheten

De via länsstyrelsen och Stiftelsen Naturvård vid nedre Umeälvens delta utlagda guidningarna för allmänheten kunde i år genomföras i vanlig ordning. Guidningarna, åtta st, genomfördes av representanter för: VOF:s styrelse, Kungs- och Havsörnsprojektet, UFF, UDF, Fågelstationen Stora Fjäderägg, samt Christer Olssons särskilda guidning i maj månad på Stora Tuvan för synskadade med fokus på hur fåglar sjunger, lockar och varnar. BLS` s initiativ Fågelskådningens Dag genomfördes den 6 maj vid Brånsjön och på Bölesholmarna, och en ”Fågeltornskamp” genomfördes mellan tornet på Bergön och det nya tornet i Brånsjön – Bergön vann med sina 78 arter!

Stort tack till alla som lagt ner tid och arbete på dessa verksamheter riktade till allmänheten, förhoppningsvis till gagn för fågelintresset och fågelskyddet.

Regionalt möte för Norrlandsföreningarna: lokala sektioner

Under 2023 ordnades regionala möten med BLS-föreningarna i Norrland, Svealand och Götaland. I år var det VOF:s tur att ordna ett möte med Norrlands sex regionala föreningar (Gävleborg, Jämtland, Medelpad, Ångermanland, Västerbotten och Norrbotten). Mötet genomfördes i slutet av november, och representanter från samtliga regionala föreningar var närvarande, tillsammans med medlemmar från BLS:s styrelse och kansli. Christina Adolfsson och Åsa Strand representerade VOF, men även Bertil Strömberg, Christer Olsson och P-O Nilsson deltog på ett eller annat sätt i mötet.

Av olika ting som diskuterades var det särskilt en sak som väckte vårt intresse: många regionala föreningar har försökt ordna med lokala fågelföreningar ute i regionen för att bredda fågel- och fågelskyddsintresset. Det har inte alltid lyckats. Vissa hade i stället valt att bilda sk. sektioner – mindre byråkratiska utan krav på stadgar, årsmöten etc. I Västerbottens län finns för närvarande bara Umeå Fågelförening, UFF, men det har funnits en ambition/önskan att något liknande borde finnas i åtminstone Skellefteå och Lycksele, men det har inte realiserats, tyvärr. VOF har visserligen lokala kontaktpersoner ute i kommunerna, bra det, men det skulle vara utmärkt med lite

mer lokal organisation ute i länet. För en sektion krävs bara ett mindre antal personer – fågelintresserade – bildar en mer eller mindre informell grupp. Vad sägs om t.ex.: Nordmalingssektionen, Lyckselesektionen, Åselesektionen, Sturumsektionen och Skellefteåsektionen? Det skulle ge VOF lite större tyngd! Initiativ har redan tagits för en Skellefteåsektion!

BLS:s riksstämma 22-23 april i Skara

Christina Adolfsson representerade VOF vid BLS riksstämma, men

även Bertil Strömberg och Christer Olsson var närvarande vid mötet – Christer som medlem av BLS valberedning. Förutom diverse formalia gavs vid mötet en mycket intressant genomgång av historien om Hornborgasjöns långa och mödosamma restaurering. Seminariedagen, dagen före själva riksstämman, var informativ om olika fågelskyddsprojekt: lite av sensmoralen var, som en föredragshållare sammanfattade sitt anförande: svensk naturskydd drivs numera från EU.

Projekt- och verksamhetsrapporter 2023

Projekt Havsörn, AC län 2023

Jan-Erik Wallin

Projekt Kungsörn 2023

Per-Olof Nilsson

Projekt Pilgrimsfalk 2023

Per-Olof Nilsson

Projekt Jaktfalk 2023

Per-Olof Nilsson – Christian Emilsson

Projekt Berguv

Per-Olof Nilsson

Projekt Vitryggig hackspett 2023

Christer Olsson

Stora Fjäderäggs Fågelstation (SFF) 2023

Andreas Garpebring, Christer Larsson, Anna Hallmén

Umedeltats Fältstation (UDF):

Tomas Brodin, Per Bernhardsson

RRK, Regionala Rapportkommittén för landskapet Västerbotten:

Niklas Andersson

Umeå Fågelförening (UFF)

Ritu Andersson, Åsa Gustafsson, Hanna Mattsson

Plötsligen händer det!

Vi vann miljöklassen!

Vi har ju i och för sig varit nära några gånger, men jag blev ändå helt överraskad. Men å andra sidan – vi har ju haft ganska många år på oss att finslipa taktiken... Och i år föll allt på plats i en precis lagom blandning av rekningsinsats, erfarenhet, ruttoptimering, motstånd och naturligtvis lite tur!

Jag vet inte exakt vilket år jag första gången var med på "rejset", eller Ume Bird Race som ju tävlingen egentligen heter. Jag tror att det var kring 2003 och jag var doktorand på EMG på Umeå Universitet. Det var många på institutionen som brukade vara med i "rejset" och veckorna innan dominerades snacket i fikarummet av taktiksnack, mörkningar och smusslande med information om var de bästa matningarna fanns. Då hade jag inte kollat så mycket på fåglar, så jag blev både glad men också lite nervös när Åsa Hagner frågade om jag ville vara med i hennes lag. Vad skulle jag kunna bidra med? Men jag tackade som tur var ja! Vädret det året var inte det bästa, det snöade tätt hela dagen. Men vi lät oss inte avskräckas – Åsa hade spanat in att det fanns en strömstare vid Hippologum och där hade vi

även en god chans på gråsparv! På tillbakavägen, längs cykelvägen bredvid 363:an, låg snön decimeterdjup. Vid Gammliahallen unnade vi oss att gå in och vila upp oss och fira att strömstaren hade visat sig! Jag kommer däremot inte ihåg om vi även lyckades få in gråsparv ute på Hippologum...

På rejsmiddagen på kvällen var jag så trött att jag knappt orkade stanna hela genomgången. Men jag var fast – sedan dess har jag varit med varje år, med undantag för då jag varit höggravid eller nyss fått barn. Just strömstare är en art som vi har kämpat mycket för genom åren men som vi även har många glada "oj, vilken tur vi hade"-minnen kring. Ett år cyklade vi till Kulla för att få in den och på tillbakavägen fick Krison punka. Som tur var hade någon en släkting i närheten som vi fick låna en cykel av. Konstigt nog brukar det mesta lösa sig! Senaste åren har det dock varit lättare att få in strömstare. Oklart om det beror på att vi har

fått mer rutin och erfarenhet eller om den faktiskt blivit vanligare på cykelavstånd kring Umeå på vintern? Korp är en annan art som tidigare varit riktigt knepig att få in för oss cykellag. Tidigare var nästan den enda chansen att se korp just efter starten, på morgonen då de sträckte mot Dävamyran. De senaste åren har vi däremot sett korpar på flera ställen, även på dagen och mitt inne i stan. Kul att få se dessa mäktiga fåglar så nära!

Under åren har vi varit lite olika personer i laget, men kärnan har varit Åsa Hagner, Elisabet Andersson och undertecknad. Ibland har Kristina "Krison" Wiklund varit med och även Åsa Berglund har varit med. Med tiden har vi liksom format våra olika roller i laget – Åsa H är den som lägger upp rutten, först en grov plan som sedan justeras efter hand utifrån vad vi får in och hur dagsformen utvecklar sig. Elisabet är den som håller upp tävlingsandan och farten. Själv tänker jag mig lite som maskoten i laget men på senare år har jag försökt växa till mig och ta en lite mer seriös roll som den som ser till att vi blir anmälda. Kanske beror det egentligen på att jag är den som hänger mest på Facebook och ser när inbjudan skickas ut...

Så för att summera dessa dryga 20 års medverkan i Ume Bird Race, från första året med cyklande i

snösmocka ut till Hippologum fram till i år och vår första vinst; Vi har definitivt utvecklats – less is more - idag cyklar vi betydligt kortare och rekar mindre men det går ändå bättre!

Tack Åsa och Elisabet för de här första 20 åren, nästa år har vi en seger att försvara!

Åsa Granberg, Re(e)k(r)at

Yippie! Strömstare klar vid liten vak intill Kolbäcksbron. Det tappra cykellaget Re(e)k(r)at, segrare 2024 i miljöklassen, som kämpar på i den 27-gradiga kylan på racedagen 2024.

Resultat från Ume Bird Race 2024

1. Kaffe å bulla 35 arter (108 km)	17. Fjädrar anamma 27 arter (37 km)
2. Dippers 34 arter (83 km)	18. Karlsson och Hansson 27 arter (okänt antal km)
3. Vinna eller dö 34 arter (95 km)	19. De cykliska supermesarna 26 arter (25 km)
4. De laglösa 34 arter (102 km)	20. Zoothera bikers 26 arter (25 km)
5. Längre än Järnäs 34 arter (108 km)	21. Bussiga ben 25 arter (okänt antal km)
6. Harrsjön hawks 32 arter (102 km)	22. Skogskryssarna 23 arter (19 km)
7. De desillusionerade 32 arter (112 km)	23. Törvedaknarrarna 22 arter (27 km)
8. Fuscus 32 arter (120 km)	24. Gröngölingarna 22 arter (88 km)
9. Sävar socken FF 31 arter (118 km)	25. The skies are no limit 20 arter (15 km)
10. Brånsjön 31 arter (129 km)	
11. Rantanen 30 arter (95 km)	
12. Ljus och lykta 29 arter (84 km)	
13. Påven 29 arter (107 km)	
14. Is i propellern 29 arter (127 km)	
15. Re(e)k(r)at 29 arter (14 km)	Svart text = billag
16. Birding nestors 28 arter (93 km)	Röd text = lag i miljöklassen

Foto: Ritu Andersson

Det vinnande laget Kaffe å bulla, som fick ihop 35 arter under den kylslagna racedagen. Bra jobbat! Fr v: Jonas Gustafsson, Peter Nordin, Antoine Bos och Jörgen Olsson.

Hörru!

Du missar väl inte VOF:s hemsida?

Sedan flera år har VOF en hemsida på internet med Dag Österlund som ansvarig förutformning och innehåll. Den uppdateras regelbundet, varför du bör ta dig en titt där nu och då. Där kan du få mer information om vår förening, läsa om föreningens programverksamhet, olika typer av nyheter, Umeå fågelförening, fågelskydd, Stora Fjäderäggs fågelstation, Umedeltats fältstation, regionala rapportkommittén samt söka i föreningens digitaliserade arkiv efter gamla artiklar i FiV och olika föreningsaktiviteter under årens lopp. Du hittar den under adress:

www.vasterbotten.birdlife.se

Foto: Tommy Magnuson

*"Hoppfull röst bland flygfältens sträckor,
Stämningsfull vid soluppgångens dagg,
Dansar de tysta, fjäderklädda väckor,
Flyttfåglar på sin varma bragd.*

*Med skönhet slungad ur himlens famn,
I vingslag som drömmar mot syd,
Där blommande vidder och solens flamm,
Lockar dem bort, mot paradisyrymd.*

*Mjuka röster i morgonens ljus,
Sällskap på resor över hav och land,
Med vilda drömmar som ingen förlust,
Vägvisare för oss, i naturens band.*

*Så låt oss sjunga med flygfåglar likt,
För det finns glädje i deras flykt,
Ett löfte om äventyr, en frihetstrikt,
Där himlens färger alltid brist."*

Emily Dickinson

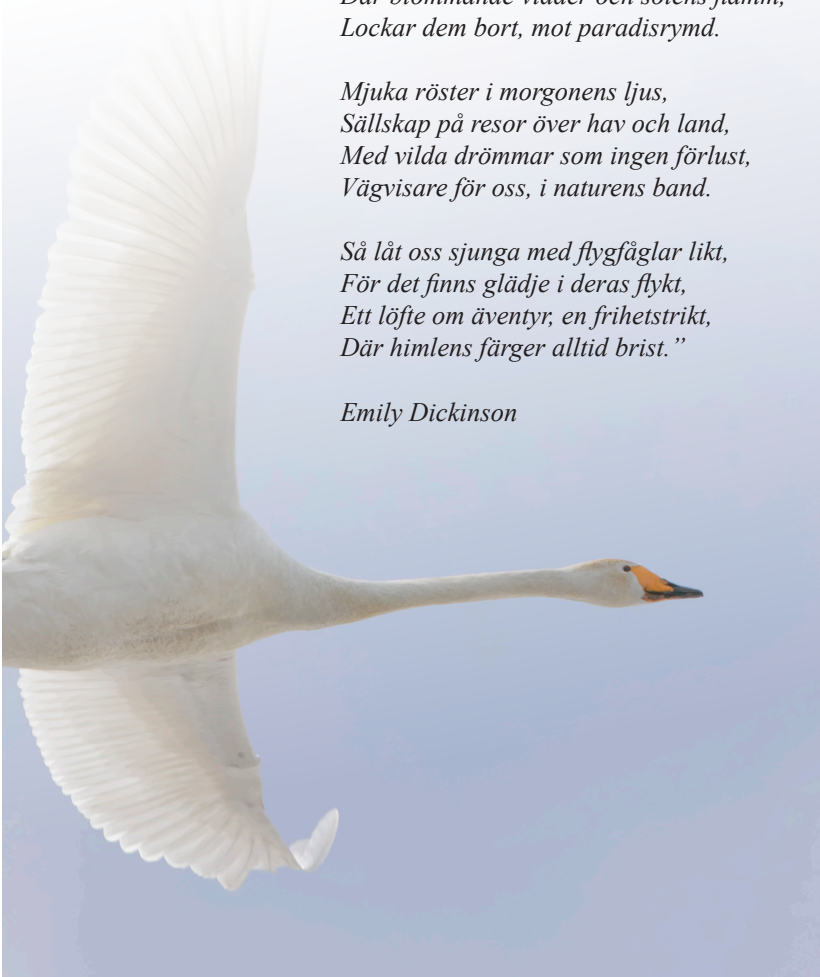

Foto: Lars Edenius

Aktuell information

VOF:s hemsida
<http://vasterbotten.birdlife.se>
Aktuell information om föreningens verksamhet.

Artportalen - Rappportsystem för fåglar
<http://artportalen.se>

Fåglar i Norra Kvarken
<http://fagel.slu.se>
Rapportera och läs färdiga summeringar av sträckande och rastande fåglar i Norra Kvarken

Facebookgrupper
"Fåglar i Västerbotten" - Bilder, diskussioner och information om fåglar och fågelskådning i Västerbotten

"Fågelskådning i Umeå"- fåglar och fågelskådning med fokus på umeåområdet.

"Stora Fjäderäggs fågelstation" - Aktuell information om fågelstationens verksamhet.

"Umedeltas fältstation/Ume River DeltaField Station"
Bilder och senaste nytt från Umeå Deltats fågelstation.

Upphittade ringar
Skickas till Ringmärkningscentralen Naturhistoriska Riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm. Det kan även rapporteras med internetformulär på Naturhistoriska riksmuséets hemsida <https://www.nrm.se/forskningoch-samlingar/miljoforskningochovervakning/ringmarkningscentralen.214.html>

Lokalföreningar / Lokala kontaktpersoner

Umeå Fågelförening: Ritu Andersson & Asa Gustafsson: uffstyrelse@gmail.com

Skellefteå: Mattias Laisfeldt, laisafbjuroklubb@hotmail.com, tel: 0703861206

Robertsfors: Leif Bildström, calidris55@hotmail.com, tel: 0706503457

Nordmaling: Jean-Michel Roberge, tel: 0730637997

Lycksele: Per Hansson, inlandsbon@hotmail.com, tel: 0730736740

Vindeln: Henrik Sporrang, tel: 0702182200

Vännäs: Christer Laggar, tel: 0706517398

Bjurholm: Vakant - Om du vill bli kontaktperson, hör av dig till VOFs ordförande.

Norsjö: Carina Röö Lindmark, tel: 0703732346

Malå: Alf-Rune Öberg, arune@hotmail.se, tel: 0702172483

Sorsele: Bernt-Erik Nordenström, tel: 0952-10490

Storuman: Håkan Rune, tel: 0951-12294

Dorotea: Per Anders Persson, tel: 0703183982

Vilhelmina: Inga Olofsson, tel: 0940-20157

Asele: Sture Gustafsson, tel: 0941-66518

Kommittéer och Projekt

Rapportkommitté landskapet

Västerbotten
Niklas Andersson
idunarna@gmail.com
0703886353

Rapportkommitté Södra Lappland

Håkan Rune
0702886678

Stora Fjäderäggs Fågelsstation

Andreas Garpenbring och Anna Hallmén
agarpebring@hotmail.com
anna_hallmen@hotmail.com

Umedeltas Fältstation

Per Bernhardtson
pelle.bern@gmail.com

Projekt kungsörn och pilgrimsfalk

Per-Olof Nilsson
aftonmora60@gmail.com

Projekt Jaktfalk

Christian Emilsson
gargbo@gmail.com

Projekt Havsörn och Örutfodring

Jan-Erik Wallin
janerik.vallin@ume.se

Projekt Berguv Nord

Ulf Sperens
ulf.sperens@pelagia.se

Fåglar i Västerbotten (FiV)

VOF:s medlemstidning och utges med tvånummer per år. Föreningen publicerar även en årsrapport "Fågelrapporten för landskapet Västerbotten". Allt redaktionellt arbete görs på ideell basis och är beroende av att föreningens medlemmar bidrar med artiklar. Tidningen har högt i tak och välkomnar allt från vetenskapliga artiklar till prosa.

FiV: s redaktion

Har du en fågelrelaterad text på lager, kontakta gärna oss i redaktionen.

Christer Olsson (ansvarig utgivare och och redaktör)
Sofiehemsvägen 76A, 90738 UMEÅ
olssoncito@hotmail.com
tel: 070-372 79 35

Nina Boström (redigerare)
vimsalina@gmail.com

Västerbottens ornitologiska förening